

297
EPHRAIMI GERHARDI

Phil. & J. V. D. Aulae ac Regim. Saxo-Vinariens.
Advoc. Ordin.

TRACTATIO JURIDICA

DE

JUDICIO DVELLICO

vulgo, Bom

Kampf- und Kolben-

Serichte,

Occasione art. LXIII. L. I. jur. prov. Saxon.

FRANCOF. & LIPSIAE. 1735.

EPHRAIMI GERHARDI

THEATRI VINDOBONENSIS

ORATORII

TRACTATUS IURIDICA

DE

JUDICIO DAVELLICO

ANNO 1688

Reimpresio

Gravata

Occasione a. 1711. I. Jul. L. 1. Saxonia

ELABORATA A. 1711

PRÆFATIO. AD LECTOREM.

Quamvis actum agere, Iliadaque post Homerum scribere videamur, qui materiam dudum ab aliis, quod videri posset, plane exhaustam argumenti loco selegerimus, tamen omnino nos spes non destituit, fore, ut nec hic labor fructu suo careat, nec omnia aliorum ingeniis debere dicamur. Sane, si de Scriptoribus, quicunque tandem sint, duellcis nostrum proferre licet iudicium, alio atque alio quilibet instituto rem pertraxerunt. Sic qui ad Longobardorum imprimis mores atque eorum abrogationem per Pontifices factam respererunt, vel etiam jus Romanum Quaestionibus eo pertinentibus applicare conati fuerunt, ex Italis & Gallis plerique sunt, e quibus mihi quidem videre licuit **ANDR. ALCIATVM** *de singulari certamine*, (qui liber partim Tractatibus Tractatum, partim Tomo Operum Alciati III. insertus, tum etiam separatim Lugduni 1543 in 8. recusus est) **LVCAM FLORONVM** *DE SOLORALO, de prohibitione duelli*, Venet. 1610. in 4. *Tractatum de Duello, in quo quicquid ab utroque*
A 2 *jure,*

(o)

jure, a *Sacro Concilio Tridentino*, a *summis Pontificibus*
de duello sancitum est, *precipue vero Constit. Clementis*
VIII. Pontif. Max. accuratissime explicatur, auctore ALE-
XANDRO PEREGRINO, Capuano, ex ordine Cler.
Regul. Venet. 1614. in 4. Pertinet huc maxime
GREG. CARAFÆ *de Monomachia seu duello*, *Opus*
Theologicum Morale, Romæ, nitidissimis illud typis
excudente Mascardo, 1647. in fol. Plures qui vide-
re vult adeat, præter citatos in ipsa dissertatione, LI-
PENIVM in *Bibliotheca Iuridica* voce *Duellum*. Cæte-
rum, quæ extant ea de re MIRANDVLANI, SALVA-
RO, OLIVERII MARKANI, ANDR. STENOHEL-
STRVPII, VFFELMANNI, MVTII, FRIEDLIBII,
aliorumque scripta, ea mihi aspicere nondum conti-
git; uti nec NICOL. VPTONI, Canonici Sarisburien-
sis, *de Studio militari* opera uti licuit, qui L. II. cap. 3. 4. 5.
6. 7. singularia multa duellorum continet. Et Germa-
nis maxime hic appellandus HENR. BOCERVS qui
in tractatu *de bello & duello*, Tubingæ anno 1616. in 8.
edit. L. II. cap. I. de duello judiciali, quamvis brevi-
ter tantum agit, cujus tamen tractatus de *jure pugnae*,
qui Tubingæ 1691. in 4. prodiit, ab illo plane non est
diversus, sed mutato saltim titulo recusatus. Idem eo-
dem tempore negotium suscepit, AVG. VISCHERVS,
in tractatibus duobus, quorum prior *de duello proviso*,
alter *de improviso* audit, Jenæ 1617. in 8. qui tamen in
eo censuram meretur, quod non suo sed alieno cortice
navigaverit, dum Disput. 10. MICH. BEVTHERI *de*
duello Argentorati 1609. habitam; integram de ver-
bo

bo ad verbum exscripsit, nihilque præstitit, nisi quod notis aliquibus autorumque, falsis licet plerumque, citatis auxerit, non quidem plane suppresso, obiter tamen tantum citato BEVTHERI nomine, ut taceam, quam minus apte supra dictorum hic vestigia premens, jus Romanum fictis quæstionibus circa ipsum pugnandi modum &c. applicando operam atque oleum perdiderit. Melioris notæ sunt Discursus Academici, hic historico politicus, alter moralis; quos tum ANDR. RIVINVS, *de Duello* anno 1649. tum IAC. THOMASIVS *de duellorum diversi generis moralitate* 1671. Lipsiæ publicarunt. Propius tamen argumentum nostrum tangit, elegans SAM. RACHELII tractatus *de Duellis*; quem instar disputationis sub Præsidio ERICI MAVRITII habitæ ejusdem Opusculis insertum in venies; itemque CHRIST. EBELINGII tractatus *de provocatione ad iudicium Dei*, Lemgov. 1609. in 4. qui integro capite tertio *de iudicio duellico* agit. Nec non dissertationes quatuor: prima LAVR. BANKII, *de duellis eorumque natura & jure* Franeq. 1659. secunda M. EBERH. RVDOL. ROTHII, *de antiquissimo illo more, quo Veteres innocentiam suam per duella probare nitebantur*, in Gymnas. Vlmensi anno 1678. tertia IOACH. IO. MADERI *de Duello, ut iudicii quondam specie*, Helmst. 1679. quarta FRIDER. SCHRAGII, *de Monomachia*, Argentor. 1682. habitæ; quorum sane conspectus facile, ne hanc nostram publicæ luci daremus, efficere potuisset. Nihilominus tamen haud veriti sumus, & nostrum hoc antiquitatis juridicæ specimen,

quamvis de eadem materia, Tibi, benevole Lector, si-
 flere : partim quod multa nobis relictaviderentur, quæ
 citatis autoribus indicta manserant, partim, quod mo-
 ralitatem ejusdem, non ubique, uti debebat, expensam
 fuisse visum fuerit. Vbi tamen sancte testamur, nos
 minime immaturo novaturiendi zelo, aut auræ popu-
 laris captandæ gratiæ, sed solo rei inquirendæ studio
 eo adactos fuisse. Scilicet observabatur animo insi-
 gnis ex antiquitatum Germanicarum studio capiendæ
 utilitas, quod uti communiter alias negligitur, ita sa-
 ne non proletariam meretur industriam. Hinc cum
 hujus inprimis studii commendatorem, pro eo, quo
 in me est, favore, in Consultissimo Domino Præside
 habuerim, ipseque eo nova Speculatoris Saxonici pa-
 riter & Suevici, cui nunc operam impendit, editione
 allaboret, occasione textus dissertationi nostræ præfi-
 xi præsentem *de duello, ut Iudicii quondam Specie*, per-
 quisitionem tentavi. Neque vero hic legem com-
 pendii transgredi aut potui, aut volui, cum crescen-
 tem sub manibus materiam paucarum pagellarum spa-
 tium non caperet; ampliorem interim hac de re Com-
 mentationem integro, si Deus vires concesserit, Tra-
 ctatui reservans. Tu igitur, benevole Lector, præ-
 senti, quantum illum tenues admodum facultatis vi-
 res præstare permiserunt, labore ex animo frueri, at-
 que nostrum conamen tibi que inserviendi studium
 commendatum habe.

CAPVT. I.

CAPVT I.

De modo & moralitate Iudicii du- ellici generatim.

Conspectus Capitis.

§. I. *Quid hic sub nomine Iudicii duellici intelligatur.*

§. II. *Quantum differat a Faidis & diffidationibus.*

§. III. *itemque a duellis nostri temporis & bellis pri-
vatis.* §. IV. *Esse modum probandi.* §. V. *Modus*

procedendi sistitur. §. VI. *Diversa duelli genera re-
censentur.* §. VII. *Majorem ejus fuisse usum in pur-*

gando quam in asserendo. §. VIII. *Interim tamen &
hic usurpatum fuisse.* §. IX. *Moralitas ejus aliter ex
puncto juris aliter ex prudentia regulis dijudicanda.*

§. X. *An repugnauerit juri naturali.* §. XI. *An*

& quatenus pugnet cum Christiano cultu. §. XII.

Cur displicuerit Pontificibus Romanis. §. XIII. *An*

nocuerit Reip. §. XIV. *An vero prodesse potuerit.*

§. XV. *An sit medium veritati inveniende aptum.*

§. XVI. *Quantum hoc praestet purgatio Canonica
& Tortura.*

DE Iudicio Duellico, quod ut antiquitate abstrusissima fundatur; ita specierum diversitate multiplex atque varium existit, diserturis prima omnino cura esse debet, quo Lectori pateat, quid nobis, in presenti, quam aggredimur, contemplatione sub nomine Iudicii duellici veniat. Neutiquam vero, ut communiter alias fieri solet, evolutioni & variae acceptioni nominis nimium spatii tribuemus, existimantes, si de re constiterit, de vocibus facile conventurum. Atque sic non prolixè investigabimus, an duellum derivandum sit a bello, quasi diceret duorum bellum, quoniam inter duos tantum primum fuerit bellum, quod existimat JVL. CAES. SCALIGER, (a) nec an certatio duarum partium duellum vocari possit, quod affirmat VISCHERVS (b) & quæ sunt reliqua. (c) Id solum hic negotii nobis erit, ut ostendamus, quomodo iudicium, quod hic intendimus, duellum a ratione reliquorum, quibus pariter sua iustitiæ, ut in bello

(a) L. III. Poeticis Cap. 90. edit. in fol. de anno 1561. p. 142.
 (b) de Duello p. 510.
 (c) quæ videantur apud VARRONEM L. VI. de lingv. lat. edit. quæ cum Coniectaneis IOS. SCALIGERI 1581. in octavo prod. p. 20. 74. GROTIUM de Jur. Bell. & Pacis. L. I. c. 1. §. 2. n. 2. BECHMANNVM de Origin. Lat. Lingu. voce Bellum VOSSIUM

bello publico, fortitudinis, ut in rixa & subsequuta
digladiatione, violentiæ, ut in latrocinio & rapina,
ostendationis virum & celeritatis, ut in Spectaculo
&c. constitit probatio, separatim velimus. Enim
vero nihil hic aliud proponere animus est, nisi for-
mam & iustitiam Iudicii, quo, deficientibus aliis suf-
ficientibus indiciis, per duellum, autoritate iudicis
susceptum, rei, de cuius veritate aut iustitia nondum
plene constiterat, probatio instituebatur. Adeo, ut
illud sic recte cum FRANCISCO HOTMANNO (d)
definitum putemus, quod sit: *Duorum concertatio,
ea lege instituta, ut ex ipsius eventu de re ambigua diju-
dicetur.*

§. III.

Verum, ne cuipiam ea quæ iisdem pene, qui-
bus iudicium duelli temporibus unita fuit inimicam
animum declarandi ratio, quæque communiter sub
Faidorum aut Diffidationum nomine venit, (germ.
Befehdungen) scrupulum moveat, paucis differen-
tiam eorum indagabimus. Erat autem Diffidatio,
prout eam BOCERVS (a) definivit, *denunciatio ani-
mi hostilis, qua quis alii cuipiam significat, se eum
armis, igne, spoliis, rapinis persequuturum.* A

B 2

pri-

*in Etymologico, eadem voce, edit. Amst. 1662. fol. 69. SAL-
MASIVM Plinian. Exercit. in Solinum p. 676. VORSTIVM de
Latin. falsa l. mer. susp. Cap. XIV. p. 110. sqq. BOCERVUM de
Duello p. 10. 11.*

(d) *Disputat. Feudali. Oper. quæ anno 1599. in fol. prodire
Tom. II. Cap. XLII. p. 897. lit. C.*

(a) *in tractatu de crimine diffidationis, predationis, latrocinii*

prima scilicet inde Germanorum ætate, quod a Tacito jam commemoratum est, hic ubivis mos invaluerat, ut & amicitias & inimicitias communes haberent; hinc eadem ad Francos consuetudo devoluta erat, ut de rebus controversis manu potius & privatis conflictibus quam coram judicio Sententia lata experirentur. (b) Quod etiam malum tantas Successu temporis vires sumsit, ut non obstante gravissima Imperatorum & Regum Francicorum cura totam Germaniam invaserit; hinc Imperatores non uno ictu Hydram hanc Lernæam interficiendam existimantes, variis remediis eo laborarunt, ut successive ad æquitatis & justitiæ regulam pessimum hunc morem redigerent, (c) donec Maximilianus I. Patris Friderici III.

Incendit. Tubingæ. 8vo Cap. I. n. 4. p. 6. sqq. cum quo majoris dilucidationis causa conf. Vratislaviæ J. C. tus IO. GOD. BAVARO in diff. *de Scopelismo* anno 1705. Franc. ad Viadr. habit. Cap. II. §. II. XVIII.

(b) Hinc de suis adhuc temporibus Seculo sc. XV. P. de ANELLO, Canonicus Colmariensis, *de Imperio Romano* L. II. c. 16. conqueritur: *Eo res redacta est, ut non modo vi oppressus vix judicem, ad quem recurrat, inveniat; sed & dum post longos laborum circuitus, vix tandem judicem obtinere contigerit, defuit tamen plerumque qui res judicatas executioni mandare velit, aut possit.* Hinc jam patria continuis diffidationibus exagitur, &c.

(c) Pertinet huc Constitutio FRIDERICI II. Imp. in *Constit.* anni 1236. cap. IV. RVDOLPHI de anno 1187. apud LEHMAN-
NVM in *Chronico Spirensi* L. V. c. 108. fol. 627. ipsaque CAROLI IV. *bullæ* quam aurea dicunt, c. XII. ap. SCHILTERVM in *Instit.* J. P. Tom. II, p. 171. vel. c. XVII. ap. GOLDASTVM

III. qui ob suscipiendam expeditionem Turcicam omnia in Germania tuta relinquere contendebat, in eo etiam vestigia premeret, & constitutione Pacis Wormatiensi de anno 1495. (d) omnes diffidationes, simulque **das Faust- und Kolben-Recht** penitus tolleretur. Et sane non parum Germaniam hæc juris vindicandi ratio premebat, quippe dum malevoli homines causam suam injustam quoquo modo prætexere studerent, id quod in primis fiebat datis literis diffidatoriis, ut vocant, (e) quas inspiciens sæpe invenias vel levissimæ fortis homines Summis Prin-

B 3

cipi-

Const. Imp. Tom. I. p. 362. *Conf. Idem* Tom. II. der Reichs-Sagungen pag. 28. & pag. 144. it. Tom. I. pag. 169. nec non pluribus *DATTIVS de Pace Imperii publica* L. I. cap. XV. per tot.

(d) de qua vid. laudatus auctor L. III. c. 1. & L. V. c. I. per tot.

(e) quarum exemplar curioso Lectori ex authentico benevolo nobiscum communicato exhibere volumus, quod ita se habet: Hochgeborner Fürst und Herre Wilhelm Herzog zu Sachsen, Lantgraff in Doringen, und Margrave zu Meissen wisset: das wir nachgeschribene Heinrich Pflug Heinrich von Maltitz Ritter eurer und urer Lande suend seyn wollen, umb des Hochgebornen Fürsten und Hrn Hrn Friedrichs Herzog zu Sachsen Lantgrave in Doringen und Margraff in Meissen Unsers Gnedigen Hrn Willen, und wollen des unser ere gen euch und alle den euren in dissen unserm Brieffe wol bewart haben, und dorfften wir einicherley Bewahrung mer gen euch oder den euren die wollen wir hiermit auch gethan haben, und ziehen uns des in des obgnen Unsers Gnedigen Hrn Friede und Unfriede geben vnder Ortens.

(o)

cipibus inimicitiam declarare ausos fuisse. (f) Exallata interim superius definitione collata cum ista, quam §. præcedenti de nostro iudicio dedimus, facile eruere est notabilem, quæ inter Faidum & duellum intercedit, differentiam. Constituit autem eandem ab una parte denunciatio animi hostilis, ab altera realis jam partium concertatio; inprimis autem ita diffidationibus contradistinguitur, ut hæc proprio ausu, incerta quandoque læsione prævia armis, igne & rapinis persequutæ, illa coram iudice eum in finem instituta sint, quo rei dubiæ veritas patefcat; ut multas alias differentias ratione modi pænæque in illud constitutæ silentio præteream.

§. III.

Minime etiam hoc nostrum duellum confundendum est cum illo, quod hodiernum homines vesani, temerario ausu putatiæ gloriæ & famæ læsæ recuperandæ ergo suscipiunt; (a) quorum frequentiori exercitio cum per Constitutiones Principum, quotquot non solum Germania, sed & Europa fere universa

„Spigels Insignl. deß wir igund gebruchen am Montag nach
„Sent Anthon Abend.

(f) quales de pistoribus Imperiali Augustæ Viadelicorum civitati faidum indicantibus habet BOCERVS *d. tract. p. 13. sqq.* unde non immerito de hac licentia conqueritur Vir de rebus patriis optime meritis IO. JOACH. MULLERVS *Im Reichs-Tags-Staat Cap. 17. de Comitibus Norimbergensibus de anno 1501. p. 168. sqq.*

(a) Ex innumero eorum numero qui hæc duella improbarunt, rem theologicæ, philosophicæ & politicæ tractatam invenies in UFFELMANNI integro tractatu *de Duello*, HERE-

versa complectitur, obices poenis gravissimis & capitalibus in illa constitutis satis sint positi, nihil nunc amplius de eo commemoramus, quamvis pro Deum ! tristissima harum dimicationum exempla abunde prostant. (b) Sufficit hic differentiam notasse, quod nostra nunquam sine autoritate judicis, hæc semper clam aut minimum contraria ejusdem voluntate suscepta: hæc probationis & veritatis investigandæ, illa putativæ gloriæ vindicandæ gratia instituta sint. Majori tamen cura judicium nostrum duellicum sive bellicum a bellis privatis distingui debet. Hæc enim licet in ipso dimicationis actu aliquantum convenire videantur, longe tamen ab invicem sunt diversa. De his verissime GROTIUS: (c) *Vbi Judicia deficiunt, ibi incipit bellum*; & alii: (d) *Bellum privatum locum habet, ubi cessat judicium, adeoque vel momentanee vel continue cesset*, (e) semper bello privato erit locus, huic vero nunquam nisi specialiter a judice permissio-

BORDO Exerc. 35. Thes. V. VI. p. 140. a & JAC. MASENIO in *Utili Curiositate* c. 16. p. 302. 324. de Duellis.

(b) Conatur equidem VASQVIVS *Controv. Illustr. L. III. c. 49. per similitudinem rationis Legis Gracchi C. ad L. Jul. de Adult. ostendere, quod uti marito licitum sit adulterum interficere, ita & injuriato permissum esse duello cum injuriante decertare, quia rari forent, qui tamen dolorem ferre possint, ut ibi inquit Lex, verum quam debili fundamento & vanis rationibus utatur vid. pluribus ib. c. 49. fere per tot. ubi vel sibi ipsi contrarius est L. 1. c. 124. p. 135.*

(c) *de J. B. & P. L. II. C. I. §. 2. n. 2.*

(d) *L. I. c. III. §. 2. n. 1.*

(e) *prout distinguit GROTIUS ib.*

missio fiat. Hæc veritatis aut juris aut facti ignoran-
tia latentis, indagationem propositam habebant, illa
longe alium finem injuriæ scilicet illatæ reparationem
vel inferendæ prohibitionem respiciunt.

§. IV.

Prout nimirum variis olim modis res in ju-
dicium deductæ probabantur, jamque probatio per
ignem, (a) idque ferri candentis (b) prehensi-
one, laminarumve ignitarum tractatione, inprimis
pro defensione pudicitæ, & servatæ fidei conjugalis
demonstratione; per aquam, (c) tum frigi-
dam, ut hodiernum passim in sagarum inquisitionibus,
tum calidam, ut in aliis casibus instituebatur; ita
non minus per duellum ambiguarum dispensationes, quæ
ordinario judicio terminari non poterant dirimeban-
tur. Veniebat hic modus probandi specialiter
nomine judicii divini, ut illud textus Feudorum
II. 27. non solum ab humano, sed etiam ab
illo, quod per Sacramentales fit, distinguit; cum
alias utraque purgatio, & quæ Sacramento mediante,
&

(a) Vid. M. CASP. LOESCHERI *de probatione Rerum du-
biarum per ignem facta*, Lips. 1665. habita Disp.

(b) Vid. Disp. BERNH. RVD. ROTHII, de more quo
rei olim apud plerosque Europæos populos per ferrum can-
dens, ardentes prunas, rogumque probantur. Vlmæ
1676.

(c) de quo videat. peculiaris Diss. M. EBERH. RVD. ROTH.
de antiquissimo illo more; quo veteres reorum innocentiam culpam-
ve per aquam ferventem ac frigidam probare solebant. Vlmæ 1680.
itemque Disp. de probatione rerum dubiarum per aquam facta sub
Præf. M. IOH. SCHMIDII Lips. 1685. habita.

Et quæ more Longobardico, ad quem hic textus respicit, rudioribus istis Seculis Duello, Et perignitos vomeres suscepta est, divinorum judiciorum complexu includeretur, quod observat DATTIVS. (b)

§. V.

Non abs re erit brevi Schemate hic totam huius iudicii rationem ante oculos ponere. Adoriebatur scilicet pars læsa iudicem, atque de injuria sibi illata conquerebatur, (a) Si reus factum negabat, iudex deficientibus omnibus aliis probatio-

(b) *de Pace Imperii publica* fol. 6. vide tamen RITTERSHVSIVM *Part. Feud. Cap. X. n. 38. p. 593.*

(a) Formam libelli quo antiquitus duellantes iudicem ad-euntes usi fuerunt, suggerit D. HERM. de BARE *de formandis libellis* lib. 57. quem vide in *tractatu tractatum* edit. quæ anno 1535. forma regali prd. f. 158. quem non possum non ob Scilum Curix istis temporibus usitatum hic adscribere. *Domine Iudex &c. Ego Petrus &c. Quod Martinus hic presens est falsus & proditor, qui perditionaliter rapuit mihi quendam equum pili mauri, stellatum in fronte, quod si ipse confiteatur, peto ipsum condemnari super predicta rapina, ut raptorem. Si autem hoc neget, ego per pugnam armis paribus sumtis a me & ab eo faciam eum confiteri palam per os suum in campo nobis per vos assignando, vel reddam eum victum vel mortuum in dicto campo. Et super dicta pugna pignus meum, vel chyrothecas meas hic in medio in presentia vestra offero & reddo, & promitto me juraturum in introitu campi per vos nobis ad certamen seu ad dictam pugnam assignando, quod ego non habeo herbas nec breves conjura-*

(o)

bationibus (b) dimicationem concedebat. Campus (c) hinc planus, soli & pulveri non expositus (d) eligebatur, quem termino præfixo ingrediebantur.

torias, vel alia quæ maleficia vel fascinationes pariant, vel parturiant quoquo modo. Et quod tunc Martinus iuret similiter illud item & peto per vos Dominum iudicem. Si Martinus prædictam rapinam neget, declarari & iudicari pugnam posse & debere esse & fieri ex prædicta causa inter me & eum, & ipsum sententialiter condemnari ad subeundam pugnam mecum ex prædicta causa, ut super prædicta rapina possit per pugnam veritas inveniri.

(b) Ita AVTOR VETVS de Beneficiis in THOMASII Selectis Feud. §. 100. *Tamen iudicium Dei non est licitum adhiberi per ullam causam, nisi cuius veritas per iustitiam non potest aliter reperiri, hoc terminabitur iudicio Dei.*

(c) Quantæ hic debuerit esse capedinis, generaliter constitutum non est, nec adeo refert, legimus tamen im Schwaben Spiegel L. I. c. 170. *Einen Ring soll man machen, der soll 20. Schuh oder 25. Schuh weit seyn, nach des Landes Gewohnheit.* A. CLAUDIVS LA SALE in tract. de Duello: *Monomachiae locus, inquit, habere debet in longitudinem centum viginti passus, in latitudine octoginta.* De consuetudine in regno Arragoniæ & Castellæ vid. CAMERARIUS Horar. Succis. Cent. II. c. 21.

(d) Causam hoc naturalem habet, ne scilicet Sol oculorum aciem obfuscet, aut ventus vires debiles reddat, atque ita disponitur im Schwaben Spiegel L. I. c. 171. *Die Sonnen soll man ihn mittheilen gleich, so sie erst zusammen gont;* itemque im Sachsen Spiegel. Vid. Landrecht Lib. I. Art. LXIII.

diebantur Duellantes, (e) Consiliarii, (f) Patrini, (g) Campiones, (h) & qui alias victores in singulari certamine fuerant; ubi præstito prius juramento innocentia armisque æqualiter divisis, tam diu vario Marte pugnatum, (i) donec pars victrix extitisset,

(e) Hunc in finem Scenæ altiores Sublimiorque Judici erigebatur Sedes, ubi finem duelli expectare debebat. IOHAN. de LIGNANO *de duello*, §. 7. n. 8. quem vide in tractat. PH. CAMERARIVS d. c. 21. Præsentiam judicis de necessitate fuisse arguit SPECVL. SAXON. L. I. art. LXIII. verb. „Der Kleger soll von ersten in den Ring kommen, ob der ander „zu lange säumet, der Richter soll ihn lassen vorheischen, etc. „Und der Richter soll ihn richten, als er ihn überwunden hatte „mit Kampffe.

(f) Ut cum iis de eventu pugnae & victoriae judicare possit. Vid. P. GREG. THOLOSANVS in *Synt. Jur. Univers.* P. III. L. 48. c. 16. per tot.

(g) Quorum officium erat, ut æqualitatem armorum observent, Stadium recte constitui curent, caveant ne certaturi fraude & malis artibus utantur, & similia apud Camerarium c. I.

(h) Hi Advocati, Vicarii, Optiones pugnae passim nominantur, quippe qui in casibus jure definitis loco principalium personarum certamen inibant. Vid. HOTTOMANNVS in *Disp. feud.* c. 45. ALCIATVS *de sing. certamine* p. 24. edit. Lugd. 1543. in 8vo. Quos eosdem fuisse putem, quos veteri idiomate Warner, Luffner, Grifflwerthel &c. appellatos passim. invenimus. Vid. *Ordnung des Kampff. Gerichts zu Nürnberg* ap. GOLDAST. in *Reichs. Sazungen* Tom. II. p. 85.

(i) Populus interea per Pecialem admonitus silentium præstare tenebatur, de quo sic im *Schwaben. Spiegel* L. „I. c. 171. Man soll den Leuten Friede gebieten bey dem Halse,

(•) 50

& sic victa pro reo haberetur, causaque caderet.
(k)

§. VI.

Causæ duellorum licite suscipiendorum pro diversitate jurium maxime variæ existebant. Sic Jure antiquo Longobardorum erant vel Ecclesiasticæ, (a) vel Seculares, hæque iterum vel publicæ vel privatæ. (b) Aptime rem expediemus, si distinctionem BODERI

„und das Sie niemand irre am Kampffe. Conf. Sächs. Landr. L. I. art. LXIII.

(k) Non displicebit vnico exemplo & quidem singulari hunc modum procedendi confirmare ex LEHMANNI *Chron. Spirens.* c. 30. Wenn man denn das Gericht besessen, haben „die Partheyen sich eingestellt, und angelobet, daß ein jeder seine „Gerechtigkeit an dem streitigen Orte mit dem Schwerdt gegen seinen Gegentheil wolle ausfechten. Wann sie nun sich „dazu wie bräuchlich mit einem Schild und Schwerdt ausgerüstet, hat man den verwahrten Grund (de quo quæstio, & cuius pars manipula apud Judicem servabatur) aufm Plaze in „der Mitte geleyet, welchen die Kämpffer jeder mit seinem „Schwerdt zusörderst berühret, und darneben Gdt angerufen, daß er dem, der die Gerechtigkeit für sich hätte, den Sieg „wolle geben. Welcher den Kampff erhalten, dem hat man das „Guth zugesprochen, der andere Theil hat den Unfug mit Gelde „gebüßet und abgetragen.

(a) Ejusmodi Legem OTTO IV. Imp. consentiente Summo Pontifice Johanne XIII. in Italia promulgavit, vi cuius Ecclesiæ controversiam cum adversario duello dirimere licuit. Vid. HOTMAN. pag. 900. & RITTERSHVSIVS *Part. Feud. cap. 20. p. 582.*

(b) Quam ita distinctionem facit VISCHERVS pag. 193. sqq.

CERI (c) in judiciale & extrajudiciale amplectamur. Priori significato nostrum facimus duellum, ad posterius omnia impropria duellorum genera referimus. Sic huc pertinent duella finiendi belli causa, (d) aut per Summos Imperii Exercitusve Principes, (e) aut Duces (f) vel gregarios milites, illosque vel singulos vel plures inita; quo etiam spectant Duella auguralia, (g) uti & ad hoc genus referenda sunt

C 3

sunt

(c) in tractatu de bello & duello cap. ii. de duell. divis. pag. 269. & de jure pugnae 1591. in 4to.

(d) Cujus rei ut innumera exempla, ita unicum Tulli Hostilii cum Albanis praestantius est, quod FLORVS L. I. c. iii. n. 3. sqq. ita refert: *Quum pari robore frequentibusque praeliis utrique comminuerebatur, misso in compendium bello, Horatii Curiatisque ter geminis hinc atque inde fratribus, utriusque populi fata permissa sunt.* Prolixius vero LIVIVS L. I. edit. Basil. 1535. fol. p. 14. sqq. Vid. etiam GROTIUS, qui de Peloponneso Hyllum & Echemum, de Regione ad Inachum Hyperochum & Phemium certasse refert de J. B. & P. L. II. cap. 23. n. 10.

(e) de quo vid. dissertationes Celeberrimi Dn. JO. JAC. MULLERI de Duellis Principum, Jenae & ante eum JO. JOACH. ZENTGRAFII Argentorati habitae, quo me refero.

(f) Qualem pugnam Erygii, Ducis Alexandri, & Satibarzanis transfugae describit eleganter CVRTIVS L. VII. c. 4. circ. fin. Sic notum est ex LIVIO & CLAUDIANO de IV. Hononii Augusti Consulatu, quod Torquatus Romanorum Dux, quum singularia certamina inter suos milites & hostes interdixisset sub poena mortis, & ipsius filius cum hoste duello pugnasset, victorque extitisset, a patre praemii loco capite damnatus fuit.

(g) Sic PLVTARCHVS in vita Alexandri recenset eum ex

sunt Duella in Torneamentis (h) & Spectaculis a Nobilibus exhibitis usitata, & illa quæ a privatis in pugilatu (i) exhibebantur; duellum enim ulci, scendi causa deliberato susceptum ad neutrum genus pertinet, supraque jam remotum est. Sive igitur crim in publicum patratum, aut privata injuria illata, omne hoc prius judiciale genus concernet.

§. VII.

Vtrumque autem genus si respiciamus, casusque rite sedaremus, invenimus, frequentiore hujus judicii usum in purgando, quam in asserendo fuisse. Nec aliter res sese habere poterat: in assertione enim rarius quam in purgatione probationes deficie-

ludicro certamine Ducum duorum, altero Alexandri, altero Darii nomen fictitie gerente felix omen victorie contra Darium sumpsisse. Similes conjecturas factas esse a Narsete, referente PROCOPIO, narrat CAMERARIUS cap. 19. nec non TACITVS de Moribus Germanorum cap. 19. quo teste intercepti ab hostibus & populares armis pro præjudicio comittebantur.

(h) Horum auctorem alii faciunt Henricum Aucupem, alii negant. Vide BRVNNERVVM *Annales Boic.* L. VII. p. 425. FABRICIVM *Originum Saxonie.* L. II. pag. 122. cujus loci notitiam debemus RVPERTO in *Observ.* ad Vellejum L. VIII. §. 1. pag. 54. DRESSERVVM in *Sächs. Chronico* p. 97. SPANGENBERGIVM in *Chronico Mansfeldensi* Cap. CXXV. f. 119. sqq. quibus se opponit LIMNAEVS VI. 4. 10. p. 107. 108. itemque VI. 5. 133. p. 171. Vid. *Disp. Cl. Burc. Gott. Struvii de ludis equestribus.*

(i) Qui in primis in Regnis Aquilonaribus in usu erat, unde illorum pugilum condiciones vide apud ARNGRINVM IONAM *Rerum Islandicarum* L. 9. & Svecos quod attidet REENHIELM *ad Thorstens Sagam.*

faciebant, cum istæ instrumentis pactisque initis optime demonstrari poterant, de facto vero rarissime constaret, hinc ejus ignoratiam non nisi hoc modo probari posse arbitrabatur. Vti hoc etiam fundamento differentiam niti inter probationem facti & juris existimo, ita ut prior ad purgationem, hæc vero ad asserptionem pertineat.

§. VIII.

Interim licet, prout diximus, usus ejus potissimum in purgando extiterit, tamen etiam in casibus eo pertinentibus necesse habemus aliquem statuere, qui alterum criminis alicujus reum asseruerit, & alium, qui de objecto crimine se purgaverit. Imo etiam hoc non considerato casus tamen invenimus, in quibus utraque pars sibi potissimum aliquid asserere laboravit. Ex innumeris exemplis unicum famosissimum adducere placet, quod sub Othone I. Imperatore contigit, ubi inter patrum & nepotem Regium lis orta est de jure primogenituræ in regno, quod uterque sibi asserere contendebat; *hinc Otho existimans non posse de jure responderi magis pro uno quam pro altero, voluit eam determinari per duellum judicio gladiatorio, & sic fuit factum juxta Trevirim, presente ipso Othone Imperatore, una cum Baronibus suis, & nepos in gemina pugna vicit, & fuit existimatum ex Dei voluntate evenisse, (verba sunt SIGISM. SCACCIAE.)*
(a) Tale quoque duellum pro hereditate asserenda
ex

(a) L. II. de judic. c. 9. edit. Franc. in fol. pag. 487. num. 1711. 1712.

(o)

ex Alemannorum consuetudine susceptum fuisse videre est in *Lege Alemannorum* admodum notabili. (b)

§. IX.

Moralitatem jam hujus Judicii quod attinet, in eo omnes, qui unquam hac de materia aliquid scriptum reliquerunt, quosve mihi quidem videre contigit, in eo inquam omnes sunt, ut nigro lapillo atroque carbone hunc ipsum probandi modum notent, jamque *plusquam ferinam, & ab omni humanitate, nedum a Christianis moribus abhorrentem probandi juris rationem*, (a) *jus injustissimum*, (b) *nefandum morem*, (c) *damnabilem opinionem*, (d) *immanem*

(b) cap. LV. MELCH. GOLDAST, *rerum alemann.* Tom. II. p. 25. conf. LVITPRAND. L. VI. c. 6. & BESOLDVM in *hist. synops.* c. 18.

(a) Illustris is est COCCEIVS, Antecessor Academ. Francofurt. celeberrimus, Præceptor olim meus summe venerandus, *Disp. de probatione feudali. Cap. II. §. 1.*

(b) Ibid. §. 3.

(c) ibidem §. 6.

(d) Ita illud appellat AGOBARDVS, Lugdunensium Episcopus, qui duo Opuscula contra illud scripsit, unum ad Ludovicum Imperatorem, sub tit: *Adversus Legem Gundebadam* (hoc enim nomine antiquitus veniebat) & *impia certamina &c.* alterum *de impietate duelli, S. divinas, i. e. ex scriptura desumptas Sententias continens liber, cum brevissimis annotationibus contra damnabilem opinionem putantium divini judicii veritatem igne vel aqua vel conflictu armorum patefieri.* Quorum operum editionem cum aliis Leudradi & Amulonis, Archiepiscoporum Lugdunensium Opusculis, ex MSCto Regio correctiorem Illustri BALVTZIO debemus, qui illa Parisiis anno 1666. in octavo publicavit, postquam MASSONVS, Vir Antiquitatum

nem ac truculentam legem (e) vocitent. Absit equidem ut tantorum Virorum auctoritati quicquam derogatum velimus, imo magis absit, ut hunc probandi modum ab omni prorsus injustitia liberandum, aut in fora nostra recipiendum censeamus; Meo interim judicio moralitas ejus aliter ex puncto juris, aliter ex prudentiæ regulis dijudicanda videtur. Enim vero longe diversa est Quæstio, an aliquid juribus sit conforme & an prudentiæ politicæ conveniens; utrumque hic attendendum, hinc eorum considerationi in subsequentibus intenti erimus.

§. X.

Scilicet si jus naturæ stricte sic dictum respiciamus, ambiguum videtur esse disceptationis. Sane Illustris COCCEIVS vanum frivolumque esse arbitratur, *delicta occulta cum per homines apparere non possint, ideo Dei Judicio committere*: Concedit equidem illud Vir Illustris, sed *an Dei judicium sit pugnatilis privata, de eo queri, & impie asseri arbitratur.* (a) Existimat porro longe aliter legem naturæ, se habere, illamque jus Romanam sequi, scilicet ut nemo da-

D

mnari

peritissimus, MS. Crum Vetus ab ungue sacro Bibliopecti cujusdam Lugdunensis vindicasset.

(e) Hachenberg in Germania media Diss. III. p. 56.

(a) Haud equidem Sententiæ Viri Illustris refragaret, nisi adhuc dubium faceret, puguam hanc non prout putat, privatam, sed judicis auctoritate susceptam ideoque publicam fuisse, de privata enim res clara est, sed anne publica, plane uti bellum privatum, judicium constituere possit, altioris est indaginis.

manari possit, nisi criminis manifestus; (b) Si autem convictus plane non sit, iudicis partes esse reum absolvere, (c) Lege igitur naturali tunc demum rem committi Dei iudicio, quando cesset humanum. (d) Deum iudicibus concessisse, ut iudicent, quod sciunt, non quod nesciunt. Involare in ius Dei qui in occulta iudicium sibi urogent. (e) Cæterum uti antiquioribus omnibus ita præ reliquis JOAN. de LIGNANO illud prohibitum esse videtur, quod repugnet naturali æquitati, quippe quæ delinquentes puniri, innocentes absolvi dictitet, cum tamen in duello purgatorio quandoque contrarium contingeret. (f) Nos prætermisissis aliorum Sententiis an iudicium istud duellicum juri naturali stricte sic dicto vere sit contrarium videamus.

(b) Concedo in Sententiam Viri Illustris, ast idem illud credo fuisse, quod olim iudices ad hanc probationem amplectendam urgere potuerit, quippe qui in defectu aliarum probationum medium hoc aptissimum inveniendæ veritatis rebantur.

(c) Et hoc clarum est, modo addatur, nec possibile sit illum convinci, eo enim tendebat mens Veterum, ut hoc tanquam ultimo probandi medio uterentur.

(d) Atqui deficientibus omnibus aliis probationibus non nisi cessare poterat, proinde non incongrue, ex ipsorum quidem Sententia divino iudicio utebantur.

(e) Imo ideo excusandos putem, quod divino iudicio locum fecerint. De cætero quod KESTNERVS, Prof. Jur. Rinzhel, in *Jure Nat. & Gent.* p. 53. de nulla hominis in vitam potestate commemorat, illud huc non spectat, & de duello extrajudiciali propria auctoritate suscepto tantum intelligendum.

(f) Verum ab illo quod contingenter fit ad illud quod necessario fieri debebat, non valet consequentia, ignotæ enim po-

videamus, quod vero non sine ratione negamus, Enimvero si de vero & adæquato juris naturalis principio solliciti simus, perpendamusque Deum, ut ens perfectissimum, hominibus non nisi bene velle, illudque in eo consistere, ut tranquille vivant, facile nobis nascitur propositio, quod illud sit contra jus naturæ, quodcunque tranquillitatem humani generis externam directo & necessario turbet, quodpe hoc quidem iudicio, uti tunc temporis existeret, dici non potest, cum eandem potius, utpote remedium litium finiendarum & impediendarum maxime promovere potuerit. Imo ex eodem jure naturali adhuc ulterius non sine fundamento argumentari posset: *Eodem modo, quo bellum sua justitia constet, eodem ob similitudinem rationum & duellum justum esse posse.* (g)

terant esse causæ, cur Deus etiam quandoque innocentem causa sua cadere voluerit.

(g) Ita BOXHORNIVS in *Diff. III. de Romano Imperio*, de duello finiendi belli causa ex principiis juris naturalibus argumentatur: *Si bellum justum sit, perinde justum videri debet, si-ve duorum, si-ve plurium manu, si-ve singulari certamine, si-ve uno vel pluribus proeliis cum expeditione transigatur.* Hinc Soritis in modum cum HOTTOM. in *Disp. Feud. p. 900. lit. D* contendendi posse mihi videtur: *Si quod belli jus est, etiam duelli jus esse oportere; vicissimque, si hoc jus non est, nec illud quidem esse posse; licet regula quam ibidem opponit: Non jus ex armis, sed ex jure arma querenda esse parum huc facere videatur.* GROTIUS equidem *L. II. c. 20. §. 43. justitiam externam juris gentium*

Plurimi, a quibus hic mos improbatus est, in eo conveniunt, ut tanquam Dei tentationem juri divino contrarium fuisse statuunt; (a) Quamvis igitur & ego Christianorum moribus indignam consuetudinem fuisse asseram; tamen Seculorum istorum barbariei & Sacrarum literarum imperitis hominibus facile condonandum censuerim, res, quarum probatio nullatenus haberi poterat, divino potius, pro quo habebant, judicio commisisse, atque non adeo im-

pie

minime vero internam ei concedit, a quo tamen solidis rationibus dissentit TESMARVS in not. ad h. l.

(a) Inter antiquos iterum IO. de LIGNANO Philosophia censuram mereri mihi videtur, dum *Cap. VII. existimat, tunc omnia tentari Deum, cum perquiratur aliquid contra naturam, quod non est productibile nisi miraculo divino. Nam naturale esse quod fortior & ingeniosior vincat minus fortem & minus ingeniosum.* Quamvis itaque hæc ipsi omnia concedamus, tamen exinde non sequetur, quod in præsentī casu aliquid miraculum divinum statuere necessum habeamus. Mihi enim res a primordio suo non nisi causis naturalibus niti videtur, unde notum alias dictum: *Frangit & attollit vires in milite causa,* non incommode huc applicari posse censeo, atque ita existimo, eam etiam isto tempore hominum ad minimum plerorumque fuisse mentem, ut ille maxime viribus suis fideret, qui intaminatam atque integram famæ scelerisque puram haberet conscientiam, huncque ita viribus suis nitentem victoriam præ altero reportasse; quamvis id etiam sæpe fallere potuerit; donec istorum temporum ruditate & inscitia, integra res divini directioni attribueretur.

pie a parte illorum rem habendam, (b) licet nos nunc illud: Non tentabis Dominum Deum tuum, nobis applicandum habeamus.

§. XII.

Atque hæc continua est ratio, qua tum Pontifices Romani, tum Juris Canonici Doctores in abrogando damnandoque hoc more usi fuerunt. (a) Quam recte hic non disquiro. Caterum quæ Pontifices eo incitavit, alia plane ac multum diversa, quam quæ hanc speciem præ se fert, causa subest. Odium scilicet Pontificum erga Imperatores, (b) quorum jura omni conamine vellicare laborabant. Nota sunt quæ ad finem Seculi XII. Friderico I. & initio

D 3

XIII.

(b) Adeoque nescio quo fundamento nitatur effatum GRO-
TII L. II. c. 20. §. 43. n. 3. dum inquit: *Condicto certamine uti, tanquam testimonio bonæ causæ, & judicio divino vanum est & a vera pietate alienum*; nec non illud Henrici Borbonii, Principis Condæi, apud LOCCENIVM in not. ad CVRTII L. VII. c. 4. n. 38. *In duello verum decus & gloria esse nequit, cum gloriæ Dei & mandatis ejus repugnet, cui fere non abludit, quod GVICCIARDI-
NVS in Hypomm. politicis. 186. profert, controversias singulari cer-
tamine dirimere, turmales magis milites, quam Principes de-
cere.*

(a) ut ex tot. litt. X. de purg. vulg. & Canon. passimque satis apparet.

(b) quod graphice depinxit IOACHIMVS quidam VR-
SINVS, Anti-Jesuita (ut ipse se vocat) in Speculo Jesuitico, Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos perfidi-
am, insolentiam ac tyrannidem repræsentante. Ambergæ
1609. in octavo, ubi de Friderico I. vid. pag. 42-79. de II.
p. 87-99.

(o)

XIII. Friderico II. (c) ejus nepoti, ut hos saltem memorem, cum iis turbæ intercesserint, (d) adeo ut horum Seculorum Historiam considerantibus facile certum reddatur: Pontifices partim vi partim aliu Imperatorum potentiam infringere, hincque introducere in fora secularia Pontificiæ Sedis Decreta (e) conatos fuisse.

§. XIII.

Alia longe est Quæstio: an Reipublicæ conducere potuerit, hoc quidem judicii genere uti, an minus? quod posterius ita crude statuere non ausim. Equidem inficias non eo, parum aut nihil in Historiarum monumentis de forma judiciorum istorum temporum, partim inscitia, partim negligentia, consignatum inveniri; speciatim de Germania constare, eam a Carolinis temporibus usque ad Seculum XIII. nullis pene

(c) qui quinquies a Pontificibus Anathematis fulmine petitus est, quod & Friderico I. omnibusque fere hujus ævi Imperatoribus contigit, de quo vid. SIMONIS SCHARDII *hypoemema de fide, observantia ac benevolentia Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos*: quod PETRI de VINEIS *Epistolis* annecti curavit.

(d) Vid. Abbas Urspergensis, Matth. Parisiensis, Monachus Paduanus, inter Scriptores Rer. Germ. CHRIST. VRSTISII, alii- que plures.

(e) Purgationem puta Canonica, loco vulgatis: cui purgationi analoga fuit inculpatio Sacramentalis, quam sustulit. Imp. MAXIMILIANVS in const. de abrogando more veteri des Besiebnus: ap. GOLDASTVM in *Reichs-Satzungen* Tom. II. p. 179.

pene scriptis legibus usum fuisse, (a) illud tamen
itidem negari mihi non potest, ab inscitia hac no-
stra ad rei abusum non posse concludi, (b) præser-
tim, eum, Germanos quod attinet, uno ore Scripto-
res Rer. Germ. testentur, Germanus, Veteres in-
primis, fortitudinis bellicæ, quam studiosissimos ex-
stitisse, (c) quo præsupposito tum causa receptæ con-
suetudinis, tum ratio retentionis facillime dijudican-
da est.

§. XIV.

Cæterum, dum verum est, quod supra monui-
mus, iudicio hoc non nisi in casu deficientis proba-
tionis locum fuisse, præsentem vero ista cessasse, ces-
sante autem iudicio resurgere statum naturalem, qui
sux quemlibet rei iudicem constituit, sane non vi-
deo, quomodo exinde damnum quoddam in Rem-
publicam redundare potuerit; inprimis cum omnia
ordine & decenter fuerint gesta, statusque naturalis
conditio formam bene ordinatæ Reipublicæ non
tollat.

§. XV.

(a) Quod probavit HERM. CONRINGIVS *de Origine Juris
Germanici* Cap. XXV. p. 151. sqq.

(b) Non enim sequitur, hoc nostris temporibus & præsentem
Rerum statu absurdum & inutile videtur, ergo alia præsupposi-
ta Rerum facile similiter inutile existit.

(c) Vid. TACITVS *de moribus Germanorum* cap. 13. 14.

(a) Quam sententiam ex animo confirmatam vidi in Illustr.
THOMASII *Disput. de Occasione concept. ac intent. Const. Crim.
Caroline* §. 20. not. b. p. 25.

Atque in eo mecum convenit Vir beatæ memorie IAC. THOMASIVS, (a) dum finem judicialis duelli non fuisse malum contendit, negat vero duellum esse medium necessarium, & fini satis aptum. Antequam vero calculum nostrum adjiciamus, de statu Controversiæ prius sollicitum esse oportebit. Enimvero si de nostris temporibus & præsentî Reip. forma B. THOMASIO sermo sit, id omne ei concedimus, si vero de antiquo Germaniæ statu intelligat, cum fere de præsentî nulla sit Quæstio, quædam monenda esse ducimus. Existimat scilicet Vir laude nostra major, alia potiora remedia, testimonia nempe duorum vel trium, tabulas seu Chirographa, publicam confessionem, & juramentum, imo quod ab aliis prætermissum putat, Tormenta in promptu esse, ut adeo ad hoc iudicii genus confugere necessum non sit: at vero quis non videt, præsentibus hisce non adesse principalius iudicii duellici requisitum, defectum scilicet probationis, qua existente de duello ne quidem cogitari potuit.

§. XVI.

Alterum membrum quod concernit, ex eo ineptitudinis illud iudicium arguit laudatus autor, quod alicubi insontes occubuerint, & exitus duelli iudicem incertum reddat. Argumentatur deinceps ulterius, si quic-

(a) in dissert. de Duellorum diversi generis moralitate. Lips. 1671. habita, & inferat Tom. IX. Observat. Hallens. Select. Obs. V. ubi vide p. 139. sqq.

quicquam haberet aptitudinis, habere illud ex influxu naturali, aut supernaturali; sed horum neutrum ostendi hic posse; naturalem influxum esse in juramento & fidiculis, in gladio vero non item. Influxum vero super naturalem plane probari non posse. Merum quaecunque iudicium, pace tamen tanti quondam Viri, ut subjiciam, quamvis non negem, fidiculis inesse vim quandam coactivam, non quidem certo animi sui sensa prodendi, sed quaesitis annuendi, quia tamen quotidianis exemplis docemur, tum juramentum ab hominibus levis mentis fusque deque haberi, tum delinquentes tormentis affuetos vel ultima sine animi angore perpeti, vel territos innocenter damnari, utroque ergo casu iudicem incertum reddi, magis conscientiae morsibus quam influxui naturali effectum hunc adscribo. Convenientissimum itaque mihi videtur: statuere modum hunc probandi sua æque incertitudine laborare ac juramentum & torturam. (a) Quicquid vero de eo sit, illud minimum certissimum est laudabili instituto atque pio consilio hunc probandi modum a Principibus abrogatum esse.

E

CA-

(a) Vid. Disp. sub Præsid. Illustris THOMASII habita de Tortura a foris nostris proscribenda: & Dn. IO. SAMVEL. STRYCK in tractatu de juramentis.

CAPVT II.

De Iudicio Duellico apud exteros.

Conspectus Capitis.

§. I. de prima duellorum origine. §. II. Exempla Barbarorum sistit. §. III. Græcorum. §. IV. Romanorum. §. V. Italorum. §. VI. De iudicio Duellico apud Gallos. §. VII. Anglos. §. VIII. Hispanos. §. IX. Suecos. §. X. Danos. §. XI. Vngaros. §. XII. Polonos.

§. I.

CONsiderato præcedenti capite modo moralitate, que iudicii duellici, accuratius nunc in fontes inquirendum, videndumque apud quos populos & quatenus olim in usu fuerit. Enimvero vastissimus hic se aperit campus, in varios diversarum gentium mores excurrendi, nos tamen ne prolixiores videamur, minus necessaria prætermitturi, potiora in præsentitantum delibabimus. Multum statim nobis negotii faces sed primæ duellorum originis inquisitio, hic enim mire scriptores inter se variare ex paucorum tantum relatione patebit. Sic eorum primordia Scythiis adscribit BODINVS: (a) Mantinais, Græcia

(a) de Rep. L. IV. p. 742. & 796.

cia antiqua populo LVD, COELIVS RHODIGINVS,
 (b) ALCIATVS, (c) LANCELLOTVS: (d) Longobar-
 dis BEVTEVS: (e) Gothis, Vandalis, aliisque Bore-
 am incolentibus populis EBELINGIVS. (f) Mea qui-
 dem sententia, quamvis cum ZENTGRAFIO (g) o-
 riginem duelli in puteo Democriti demersam esse
 non dico, rem tamen crude admodum tetigisse vide-
 tur VISCHERVS (h) qui Germanis eam adscribit,
 adductisve causis, legum defectus, licentia & imperi-
 a militaris &c. sententiam suam corroboravit.

§. II.

Prolixius foret, sollicite nimis inquirere, quis
 primus autor & apud quos primum unice in usu fue-
 rit, de rebus enim quæ consuetudine pedetentim in-
 troductæ sunt, non ita accuratum iudicium ferri pos-
 se in propatulo est. Hoc interim non sine fundamen-
 to affirmare ausim, apud omnes non solum Europæ,
 quod demonstrari affatim potest, sed & reliquarum
 mundi partium populos in usu hunc probandi mo-

E 2

dum

(b) Lætion. antiquar. L. II. cap. 6. *Inventam a Mantineis Monomachiam* eruditis placet: argumento esse, stolam belli-
 cam & veterem armaturam dici Mantinicam.

(c) de sing. certam. p. 1.

(d) de Jure publico personarum p. 127. quorum vero adducta
 ratio mihi admodum debilis videtur.

(e) in disputat. de Duello §. 8.

(f) de provocatione ad Judicium Dei. p. 33:

(g) in Disputat. de Duellis Principum Argentor. 1668.

§. 11.

(h) De Duello p. 24-38.

dam fuisse. Mirandum autem non est parum aut nihil de probationibus barbararum gentium nobis innotuisse, cum partim ipsæ certam Reipublicæ formam non habuerint, partim nihil de ea consignarint, dubitandum tamen minime est, eos etiam hoc potius probandi genere, ut hominibus ferocibus magis quam moratioribus convenienti usos fuisse. Quicquid de eo sit de incolis Calecutiensibus in India Orientali in GVIL. STVCKII Scholiis in *Aniani Periplum Maris Erythræi*, eos certamina gloriæ & virtutis gratia frequenter instituisse invenio. (a) De Turbis occasione loci apud NATAL. COMITEM *Historiarum* LX. præsumo, eos usque ad Seculum XIII. eodem modo controversias dirimisse, (b) certi enim aliquid ob deficientia istorum temporum de legibus, Regi-

„ (a) Sic enim p. 64. 65. Qui alium ad singulare certamen
 „ vocat a lege campum in quo cum adversario congregi illi
 „ tuto liceat exposcit. Si de illius virtute opinio habetur Rex
 „ illum spectat. Victorem aurea catenula donat, quam is, qui
 „ victoriam obtinuit, perpetuo tueri debet; aliter enim parti
 „ decoris nomen & gloriam amittit. Licet enim iis, qui
 „ velint, armis cum eo de catenulæ illius merito & dignitate cer-
 „ tare. Catenula namque victorem sequitur & ei detrahitur,
 „ qui ab alio superatus extitit; neque milites tantum, ve-
 „ rum & artifices de artificii præstantia armis inter se disce-
 „ ptant.

(b) Ita enim ad annum 1361. p. 300. verba habent: *Præclare agunt Turcæ in privatis controversiis ac differentiis, nam cum legem habeant, quæ improbe jubeat, in populos diversarum religionum sevire, abstinere autem prorsus a mutuis cedibus invitant adversarios Christianum aliquem strenuum ad singulare cer-*

(o)

Regiminis, judiciorumque Turcicorum forma monu-
nrenta statui nequit.

§. III.

Idemque de Græcia, Turcis nunc partim Ve-
netisque subiecta Regione dicendum. Quamvis e-
nim STRABO Geographiæ Lib. IX. (a) κατὰ ἔθος τὴν
παλαιὸν τῶν ἐλλήνων, secundum antiquam quandam Græ-
corum consuetudinem contigisse dicat, ut cum armati
occurrissent Epeji, & par esset utrique exercitui robur
ad singulare certamen progressi sint Pyraechma Ætolus &
Degmenus Epejus, id tamen nondum arguit, modum
etiam probandi extitisse. Nec minus antiquissi-
mum exemplum id evincit, quo Hyllus, Heraclida-
rum in Peloponesum redire tentantium Dux, pugna-
vit cum Echemo Æropi filio Tegetarum Rege apud
HERODOTVM L. IX. c. 26. nisi (b) forte HOME-
RVS Iliados L. III. c. 290 (c) ita intelligendus, qui A-
gamemno.

E 3

tamen provocare, quod si abnuerint, neque gaudeant, ipsi ultro
invitant, ita se fortiores esse per adversariorum ignominiam pro-
fidentur, quos arguunt ignavia. De quo videas judicium addu-
cto simili exemplo apud BVSBEQVIVM Legationis Turcice
Ep. III.

(a) Edit. Casaubon. p. 246, Xylandrin. Basil. 1571. 12. fol.
p. 238.

(b) vid. pluribus DIODOR. SICVLVS, Bibl. Histor. L.
IV. c. 60. edit. Steph. col. 177. EVRIPIDES ἐν ἡρακλείδαις. Act.
IV. p. 804.

(c) Vid. Iliad. K. ubi Ajax & Hector. Iliad. E. ubi Achil-
les & Hector, Iliad. Vamma ubi Menelaus & Paris duellatores
inducuntur.

(o)

gamemnonem sacrificandum & foedera pacturum
ita loquentem introducit.

*Quodsi mibi mulctam Priamus Priamique filii
Pendere nolint, Alexandro prostrato,*

Tum ego etiam postea pugnabo causa mulcta sqq.

Negligendus tamen mihi hic non est, qui apud
HERODOTVM eodem libro invenitur Virginum Dez
indigenarum Athenarum sacra celebrantium pugnandi mo-
dus, haec enim in duas quasi phalanges divisae, fustibus
lapidibusque sese invicem petebant, hoc iudicio, ut
quaecunque fortiter resistendo illaesa domum redisset,
illibatae pudicitiae virgo haberetur, quae vero ferieba-
tur vel in ipsa pugna succubisset, aut de acceptis
vulneribus caderet impudicitiae macula notaretur.
Omnium propriissime huc pertinet exemplum a
POTTERO (d) in *Archaeologia Graeca* ex HESYCHIO
HARPOCRATIONE, SVIDA aliisque relatum, ubi
Melanthius Atheniensium Rex, Xanthum Boeotiae Re-
gem in singulari certamine interemerat. Ex quo si-
mul apparet, dedecori iam istis temporibus fuisse,
duellum detrectare; *lite enim oborta*, inquit POTTE-
RVS, *inter Athenienses & Boeotos de agro quodam in*
Confiniis Atticae & Boeoticae Xanthus pugna singulari cum
Atheniensium Rege controversiam dirimere voluit. Thy-
mocles, qui tum Athenis regnabat, eo quod pugnam
declinaverat, de solio dejectus est. Qui in ejus locum
successit Melanthius quidam Messenius provocationem
amplexus

(d) L. III, c. XX, pag. 351. sqq. edit. Lugd. Bat. 1702.
in fol.

amplexus in loco condito hostem convenit. Quem cum dolo ut retrospiceret faciens interemisset in ejus victoriae memoriam Ἀπαύγεια instituta fuere. De quibus videatur laudatus POTTERVS.

§. IV.

De Romanis nunc videndum. Equidem videtur populus ille, uti magnitudinem imperii bellis maxime acquisivit, (a) ita & primam suam originem duello debere. Evincit id LIVIVS (b) ubi de Romulo & Remo fratribus, augurantibus uter urbem conderet, ita dicit: *Inde cum altercatione congressi, certamine irarum ad eadem vertuntur; ibi in turba ictus Remus occidit*, hac enim ratione sublato Remo fundandæ urbis potestas solo Romulo remansit. Sic anno statim ab urbe condita IV. Romulo gentis conditori cum Acrone, Cenensium rege, cujus inter cæteros subditorum filias simulatis ludis equestribus rapuerant Romani, singulare certamen fuit, uti illud asserit VALERIVS MAXIMVS. (c) Sequebatur

(a) Sic Romulum augurio urbem excitasse plenum spei bel-
latricem fore probat FLORVS L. I. c. I. n. 7. de qua etidem
ARNOBIUS L. VII. p. 255. *Civitas in humani generis perniciem
nata que orbem subjugavit innoxium.*

(b) L. I. c. 7. a quo tamen dissentit FLORVS cap. I. n. 8.
qui eum jussu fratris occisum dici refert.

(c) L. III. c. 2. n. 3. cui tamen contrariatur LIVII nar-
ratio qui eum in præliotruncasse dicit. L. I. c. 10. Conf. DI-
ON. HALYCARNASSAEVS L. II. p. 101. edit. Sylburg. verb.
τὸν βασιλέα. PLVTARCHVS in Romulo, verb. *cum jam in*
&c. Liceat huic recens Brasiliensium addere exemplum, quod

tur singulare illud certamen Horationum & Curatio-
rum sub Tullo Hostilio, tertio Romanorum Rege, ad
finiendum bellum cum Albanis annis V. C. a 82. us-
que ad 90. gestum, omnibus scriptoribus decanta-
tissimum, (d) nec non innumera exempla quæ
vide apud LIVIVM aliosque. Ast cum hæc omnia
publicas

CASP. BARCLAIVS in rebus Brasiliæ. Clivis 1660. 8. p. 431.
sq. ita refert. *Amabat hac tempestate Rex Tapujanorum (po-
puli interiora Brasiliæ incolentis. vid. eund. p. 418. sq.) Jandovi-
us, Jackerii, Magnatis cujusdam finitimi filiam, nobilem, for-
maque speciosam, quam cum uxorem rogasset per sacerdotes, ab-
nuit Jackerius. Quare impatiens repulse Jandovius, ex Pro-
phetarum & populi consilio, in caput Jackerii, subditorumque
ejus perniciem juravit. Tegitur dolor & quæ parabatur fraus.
Simulata amicitia ad certamina ludicra invitatur cum gente omni
Jackerius, qui frandem non suspicatus in arenam ad palastram
descendit. Cum lucta certaturi alter alterum amplexus esset,
fœminæ Jandoviani exercitus in aliorum crines furibundi invola-
verunt & capillis apprehensos detentosque crudelitati suorum &
lanienæ incautos objecerunt. Ita quam non poterat prece, vi
& scelere puellam abstulit. Erant tum Jandovio uxores quatu-
ordecim, fuerant quinquaginta. Ex quibus liberos susceperat
non nisi sexaginta ipse setulum excefferat. Hæc ex chartis con-
stant Job. Rabii, Germani Waldecensis, qui rogatu Regis Jando-
vii & Comitis Nassovii permissu in Tapujarum terras abierat ut
interpretis officio Belgas inter & ipsam gentem fungeretur. Ha-
tenus BARCLAIVS.*

(d) Vid. de eo FLORVS L. 1. c. 3. per tot. LIVIVS L. 1.
cap. 24. 25. sq. DIONYS. HALICARN. L. III. cap. 16. edit.
quam HERM. STEPH. & CASAVEONVS curarunt. pag. 80. 83.
verbis: *Qui de Albanis & Romanis intererant, quod se cito illius
belli molestiis liberari cuperent, controversiam armis dirimendam*

publicas causas concernant in privatorum etiam controversiis dirimendis apud Romanos nostro iudicio locum fuisse, exinde non assero. Si autem vel sequioribus temporibus illud obtinuisset, ab Honorio tamen Imperatore Seculo IV. cum omni Monarchia simul abrogatum fuisse LAVRENTIVS PAVLINVS, *Gotbus* testis est, (a)

§. V.

Longe aliud de Italia quatenus Romano Imperio non amplius subjecta fuit, finitimisque Regionibus dicendum. Ab eo enim tempore quo cum Carolo M. Imperium Romanum ad Germanos pervenit, insimul & Jura Germanica sive Francica promiscue, ut postea in Germania Romanum recepta erant, hincque lex Alemannorum tit. 85. diserte a Francis (quo consueto nomine Germanos antiquis temporibus venisse tum satis constat tum luculenter probavit HOTTOMANNVS in Franco - gallia) in Italiam hoc institutum pervenisse edocet. Hinc seculo jam X. Hugo Italiae Rex a fratre cui interdixerat, ne se amplius fratrem

esse censuerunt. Sic exemplum T. Manlii videas apud EVTROPIVM *Breviar.* L. II. c. 2. verb. *Nobilissimus de Senatoribus T. Manlius, provocantem Gallum ad singulare certamen congressus occidit & sublato torquo aureo collique suo imposito in perpetuum Torquati sibi & posteris nomen accepit.* Simile de M. Valerio apud eundem *ibid.* c. 3. & LIVIVM L. VII. *Corn. Cossi cum Larte Tolumnio, Veientium Rege* L. IV. c. 15. Marcelli cum Viridomaro L. XX. c. 20. & passim.

(a) in *Historia Arctoa* pag. 75. ex L. Osiandro *Hist. Eccles. Cent.* 4. L. 4. c. 23.

trem appellaret, duello provocatus, adolescentem pro se propugnaturum dedit. (a) Imo de Umbris, antiquissimo Italiae populo, juxta Illyricum, quorum Regio hodie Ducatus Spoletanus audit, NIC. DAMASCENVS in *Histor. universali* refert, cum controversias inter se habeant pugnare armatos, ac si bello congregiendum esset, & videri justiore habuisse causam, qui adversarium interemerint. Plurimum autem Longobardis in usu fuit hacce probatio; patet id tum undique ex LEGIBVS LONGOBARDORVM (b) tum etiam ALCIATO (c) probatur, qui casus in quibus adhibita recenset; quo & pertinet PAVLI DIACONI *Aquilejensis* narratio de Regina de crimine adulterii objecto per servum se purgante. (d)

§. VI.

(a) LVITPRANDVS *Histor. L. III. c. 13.*

(b) Quos laudabili instituto collegit HEROLDVS in *Antiquit. Germanicis* p. 159. -- 260. item LINDENBROGIUS in *Codice Legum Antiquarum*, p. 509. 690, ubi vid. imprimis L. II. tit. IV. per tot.

(c) de *sing. cert. C. IV.* qui denique subjungit; *Nec omnino barbarae irrationabilesque hujusmodi constitutiones sunt. Cum enim Longobardorum duello scutis solum & fustibus res gereretur, raroque accideret, quemque occidi, non mutum a Pancratio vel colluctatione certamen id absuisse existimandum est. Fuerunt veteribus Græcis, instituti pugiles, qui plumba onustis cestibus invicem longe periculosiore conatu decertarent, nec tamen Ladaos fratres aut Herculem Ericem Entellum, quis his præcelluere id circo barbaros quisquam dixit, de quo judicium sit penes Letorem.*

(d) *De gest. Longobard. L. IV, c. 16. verb. Hec cum de cri-*

Galliam quam cum HORNIO (a) duellorum matrem & nutricem merito dixeris, considerantes frequentiora hujus probationis vestigia invenimus. Galli enim uti præ aliis nationibus ferventiores alunt spiritus, (b) ita mirum haud fuit, si ad exemplar aliarum gentium itidem duellores controversas componerent. Tamdiu igitur obvenientibus facti quæstionibus illud Judicium applicandi universam Galliam consuetudo tenebat, (c) donec Ludovicus Divus si-
ve Sanctus, quem Scriptores Rerum Francicarum (d) nulli pietate secundum perhibent, medio Se-
culi XIII. monomachiam omnem primus omnium Gallis interdiceret, quam deinde legem nepos ejus-

mine adulterii apud maritum fuisset accusata. Servus ejus Carolus (qui ab aliis & Carellus & Pitto nominatur,) a Rege expetivit, ut cum eo qui Regine crimen ingresserat, pro contestatione castitatis Domine sue monomachia dimicaret. Qua concessa, eum cuncto populo adstante superavit: Regina vero post hoc factum ad dignitatem pristinam rediit. Conf. PAVLVS WARNEFRIDVS L. IV. de gest. Long. p. 851, PETRVS BIZARRVS L. III. Hist. Genuens. p. 51.

(a) *Orbis Politici. P. I. c. II. Sect. II. §. 7. p. 75. sqq.*

(b) *Voyes les Discours de Monsr. DE LA MOTHE LE VAYER de la contrariete d' humeur qui se trouve entre des cer-
taines nations & singulierement entre la Françoise & l' Espa-
gnole.*

(c) *Vid. BODINVS de Rep. L. IV. p. 742.*

(d) *Vid. de Ludovico IX, JO. SIRE Sr. de Jonville in Hist.*

(o)

dem Philippus Pulcher de non promulgavit, quam-
tamen biennio post iterum antiquare quodammodo
coactum fuisse, cum occultis caedibus fortissimus
quisque caderet, refert BODINVS (e) in tantum
restringendo, ut duello, nisi ob capitales accusatio-
nes certare, haud licuerit, teste HOTTOMANNO.
(f) Idem Seculo XIV. Philippum Valesium Franciæ
Regem movit, ut speciali constitutione edua, quæ
apud GVIDONEM PAPIVM *Decisionum Gratianopo-
litanorum* c. 616. habetur, duellum certis in casibus
permiserit. (g) Ita regnante Carolo VI. Duellum
a Parlamento regio in causa adulterii in uxorem
Jo. Carongii a Jaqueto Griso, Proceribus, commissi,
decretum, cui Rex ipse interfuit, victoremque Ca-
rongium non contemnendo munere locupletavit.
Prout illud ROBERTVS GAGVINVS (h) FROS-
SARDVS, (i) & THVANVS (k) commemorant.
Verum

Ludov. S. GVILIELM de NANGIS. MATH. PARIS. & MA-
RIM. SANVT. TORSELLVS L. III. Part. 12. C. 1. 2. 3.

(e) Loc. cit. p. 743.

(f) *de Feud.* p. 902.

(g) Vid. GVID. PAP. p. 917. & ALCIATVS p. 8. qui ad-
dit: *Quæ Lex summa ratione nititur. Nam cum Jure civili
existentibus solum judiciis torqueri equuleoque alligari reus de-
beat, si accusator, cui alioquin talionis pœna subeunda esset mar-
lit etiam per duelli questionem rei veritatem patefieri audiendus
est.*

(h) *Histor. Franc.* L. IX.

(i) *Histor.* L. III.

(k) Lib. CXXIV. p. 987. edit. Francof. Tom. III.

Verum cum successu temporis hæc Juris persequen-
di ratio in tantum genio nationis arrideret, ut pro-
prio ausu congregarentur, atque infamem istum ha-
berent, qui non verbulo læsus mox stricto gladio
injuriantem persequeretur, hincque ejusmodi digla-
diationibus Respublica multum detrimenti patere-
tur, majori cura mori huic derogatum; quippe
cum Henricus IV. Galliarum primus ex stirpe Borbonia
Rex, Edictum anno 1609. ejus rei causa conderet.
Namque cum initio seculi præcedentis frequentes
aulicorum in Duellis cædes fierent atque singula-
tim anno XV. Latrius, Fertæus, Livarrotus & Don-
vilarsius digladiati fuisset Clerus querelas ad Ludo-
vicum XIII. Regem detulit, atque edictum, quo ma-
jori quam antea severitate in Monomachos anim-
adverteretur, impetravit, ut ex GRAMONDO (1)
apparet. Cæterum quam effrenatæ huic licentiæ
nostris temporibus per edictum hodierni Galliarum
Regis sit inhibitum satis superque est notum. (m)

§. VII.

In Angliâ Judicium hoc obtinuisse ex accuratis-
simo Historiæ Anglicanæ Scriptore THOMA SMITH.

F 3

(a)

(1) Quod ex IOAN. de SERRES de Henrico IV. p. 1112.
sqq. excerptum invenies in LAVR. BANK. *Norcopensis Gothi*
Phil. & J. V. D. Franc. de *Duellis eorumque natura & Jure* diff.
Francoq. 1659. in fine.

(m) *Histor. Gallic. L. I. adan. 1615, p. 74, 75.*

(a) satis liquet; magisque illud evincunt LEGES ANGLIORVM (b) apud HEROLDVM (c) extantes, nec non Seculo XI. lex a Guilielmo I. A. R. Conquæstore dicto, lata: *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio aut mundo &c. se defendat, per quod melius volue-*

(a) ita enim ille *de republ. Anglorum* L. II. c. 6. edit. Lugd. Bat. 1630. 24. pag. 190. *Ex usu patrio & Angliæ consuetudine invaluit, ut tribus potissimum modis sententia, quæ summum controversiæ finem imponunt, pronuncientur: in Comitibus Parliamentariis, in certamine singulari, & in iudiciis conventibus. Itemque speciatim de Iudicio duellico cap. 8. pag. 191. Duellum nunc dierum (vivebat autem Sec. XVI.) non admodum frequens est; Sed tamen in desuetudinem penitus abiisse, nondum potui intelligere, & propterea emortuum non sentiet esse ubi quis efflagitaverit. Nec non L. III. c. 3. p. 251. sqq. ubi in casu homicidii duello quaestionem dirimi afferit, cui subsequens Epiphonema adjicit: Pontifices Romani & Ecclesiæ Proceres hoc judicandi genus frigidis argumentationibus a Theologia & Philosophia petitis plurimum insectantur. Certum tamen illud est in Republica militarem in modum composita nonnullæ pacis & quietis bono tentanda esse, quæ in umbra & musæo clam disputantibus non perinde arident. Ut res se habet diu inusitatum mansit hoc certaminis genus ex historiis potius quam ab experientia nostra petendum. Attamen in hodiernum usque diem legis vigorem retinet.*

(b) Tit. I. n. 3. *De Homicidio si quis negaverit cum XI. juret aut in campum exeat, utrum ille voluerit, ad quem causa pertinet, & Tit. IX. Qui domum alterius noctu incenderit, damnum triplo sarciat & in fredo sol: LX. aut si negat, cum undecim juret aut campum decernat.*

(c) In *Origin. ac Antiquit. Germ.* Basil. 1557. p. 127, apud

voluerit, aut iudicio ferri aut duello. Si autem Anglus infirmus fuerit, inueniat alium qui pro eo faciat. Scilicet in tanta tunc temporis hæc probandi ratio erat observantia, ut, quod tamen ubique fere secus erat, nec Clerici ab illo probationis genere exempti essent. Equidem RADVLPHVS DE DICETO nobis aduersari videtur, dum medio Sec. XII. tempore Henrici II. clericos ad singulare certamen subeundum non coactos fuisse perhibet: verum quibusdam in casibus illud & ad Clericis adhibitum fuisse exemplo Monachi cuiusdam Cœnobii Windociensis, qui cum Sanctonensis Episcopatus Clerico duellum inierit, & alio Anselmi, Thesauri Laudanensis Ecclesiæ custodis, in duello aurifabrum vincentis ex FRANC. IVRETO (d) patet. Imo Seculo XIV. circa finem Richardus II. Angliæ Rex duellum in omnibus purgationum casibus adjudicari, nec ætatis nec valetudinis rationem haberi voluit, teste HENRICO DE KNYGTHON, Canonico Leycestrensi, in *Historia Anglicana*. (e) Cæterum duplici ratione modoque commissum illud fuisse moribus Anglicis ex SPELMANNI, Equitis Angli, *Glossario*. docet vir celeb. IOH. CHRIST. BECMANNVS. (f) Scilicet alia fuit quæ ad Curiam militarem

LINDENBROGIVM p. 483 - 486. tit. XV. *In furto & vulneribus campus iudicat.*

(d) in *notis ad Ivonis Epist.* 168. p. 175.

(e) p. 2753.

(f) *Dissert. de Judiciis Dei* Cap. V. §. 2. & *Medit. polit.* Cap. XV. n. 4. & *Polit. parat.* c. 15, n. 2.

(o)

rem quam Angli Marschalli vocant, alii quæ ad civi-
lem peragebatur dimicatio. *In illa tela adhibebantur*
mucronata, in hac obtusis tantum pugnabatur. Non
desunt insuper abunde exempla Reges Angliæ in re-
gnis sibi afferendis aut causis aliis publicis dijudican-
dis singulari certamine usos fuisse. Edmundi scilicet
II. cum Canuto I. Magno, Daniæ Rege, de regno cer-
tantis (g) Eduardi III. cum Philippo Valesio Galliarum
Rege duello congressuri (h) Henrici IV. a Ludovico
Valesio Duce Aurelianensi provocati, (i) aliorum-
que, quorum vero consideratio ad præsens institutum
non pertinet.

§. VIII.

Hispanos quod attinet, illorum sedulo quamvis
monumenta pervolventi parum quod ad rem faceret,
elicere licuit, at vero ideo dubium hæud residet, nec
apud illos prioribus seculis hunc modum probandi fu-
isse ignotum. Equidem obflare videtur BODL-
NVS, (a) qui legibus Hispanorum nullam duello ju-
stam causam probari expresse asserit, at majoris est te-
stimonium VASQVIL, (b) Hominis Hispani, existi-
mantis

(g) quod memorat PONTANVS in *Reb. Danic.* p. 151. descri-
bit POLYD. VIRGILIUS *Hist. Angl.* L. VII. ex edit. Ant. Thy-
si Lugd. Bat. 1651. 8. p. 172.

(h) Vid. LEIBNITZIVS in *Codice Jur. Gent. Diplomatico.*
Part. I. n. 79. p. 152. POL. VIRGILIUS. *Hist. Anglic.* L. XIX.

(i) LEIBNIZ c. I. n. 114.

(a) de Republ. L. IV. p. 745.

(b) Controv. Illustr. L. I. c. II.

antis duellorum usum vetitum iri, quia in hoc, verba sunt, Concilio Tridentino anno 1563. mense Augusto, jussu Hispanie Regis, potentissimi Domini mei, propositum est duella vetari, quamvis nondum definitum stat. Ita Seculo X. homicidium Sanctio Hispanorum Regia cive Zamorensi proditorie illatum, cum ille Zamoræ urbis obsidionem moliretur, Præfectum quendam exercitus Hispanici duello cum illustris cujusdam Zamorani filii ultum ivisse, idem refert VASQVIVS (c) Integrum vero apud illos in hujusmodi pugnis procedendi modum exemplo memorabili duorum Hispanorum nobilium anno 1522. duello certantium ex PONTOTO HEVTERO DELFIO in vita Caroli V. L. VIII. refert CAMERARIUS (d).

§. IX.

Ad Suecos nunc devenimus, quos omni tempore bellicis artibus studuisse Suecanæ Historiæ monumenta abunde probant. (a) Hinc dubium minime est, quin & antiquis temporibus bellicoso huic judicii generi indulserint. Præsertim cum non solum vox Ordalii, quo pariter nomine antiquitus judicium duellum veniebat, (b) Gothicæ sit originis, (c) verum

(c) c. l. p. 133.

(d) Hor. Succis. c. 21. per tot.

(a) vid. IOAN. SCHEFFERI Memorabilia Sueticæ gentis cap. VIII. 9. 10. seqq.

(b) vid. SCHOTTELIVS de singul. Germ. juribus c. 28. von Ortel, Recht. §. 1. 2.

(c) Videatur hac in materia Disp. de Ordaliis sub Præf. JOH. A. BELLMAN, Vpsal. 1709, habita p. 4. seq. qui ex Gothico vo-

rum etiam res ipsa Suecis maxime propria extiterit (d) Nititur autem hujus rei assertio præcipue leg. qua-
dam antiqua Vplandica in veteris juris Sveo-Gothi-
ci Codice reperienda, quam vide apud LOCCENI-
VM in *Antiquit. Sueo-Gothicis*, (e) qui simul eandem
probandi rationem anno 1320. destructam penitus
fuisse, ex STIERNHOECKIO (f) aliique probatum
facit. (g) Remansit tamen quædam adhuc hujusce
ferocitatis umbra, dum non solum ipsi Suecia Reges fre-
quenter, & fere absque necessitate singularibus cer-
taminibus bella dirempta vellent, imo maximum de-
decus existimarent, si quis Principum periculosum
hunc congressum recusaret, verum etiam privati ex
eodem capite injurias illatas ipsimet ulciscerentur.
De priori, exempla permulta vide apud IOANNEM
MAGNUM (h) & ALBERTUM KRANTZIVM (i).

Po-

cabulo Ordel, eodem quod Urthel, illud derivat; atque con-
tra CANGIVM in mediæ & inf. latinitatis Glossario Saxonum
linguæ illud asserenti, ex eo quod lingua Saxonica Gothicæ sit
originis argumentatur.

(d) vid. d. disp. p. 10 seqq.

(e) edit. prioris quæ Holmiæ anno 1654. in 8. prod. L. II.
cap. 8. p. 67. conf. IOH. MAGNVS in *Goth. Suec. Hist.* L.
II. c. 7.

(f) *de jure Sueconum & Gothorum vetusto*, quem omnino
vid. L. I. c. 8. per tot.

(g) vid. edit. quæ Francof. & Lips. 1676. in 4. prod. L. II.
cap. 5. p. 43.

(h) Romæ 1554. fol. L. VIII. c. 16. Alarici & Erici qui uterque
in circo moribundus corruit, itemque Scarini & Grami p. 76.

(i) *In Regnorum Aquilonarium Chronica* Franc. ad Moen.

Posterius quod concernit, per leges publicas, imprimis Gustavi Magni, nec non Caroli XI. (k) & gloriosi ejusdem successoris Caroli XII. (l) per edictum de anno super. Sec. 95. omnis iste furor severe est interdictus.

§. X.

Suecis conterminos jungamus Danos. Enimvero hic sedem fere propriam duellum habuisse videtur, præterea enim quod variis in casibus adhibitum fuerit, non minus etiam probandi modus extitit. Variis namque probationum generibus utebantur Dani, de quarum ratione, & quid illis voce ordalii venerit omnino videatur CL. WORMIUS *in monum. Danic.* (a) L. I. c. II. *de ordalio* p. 57. seqq. Huc autem quod pertinet, videatur prolixè apud eundem eodem libro c. 10. per tot. Scilicet fundabatur hæc consuetudo lege ut antiquissima, ita Scriptoribus duellis decantatissima a Frothone, primo a nato Christo Danorum Rege lata, qua sanciebatur, ut de qualibet controversia ferro decerneretur, quam exemplis corroboratam

G 2

vide

1575. f. *in Suecia*. Atisli scilicet, aliis Attili vel Attilæ dicti, qui Justitiæ Præfectum singulari certamine interemit, p. 216. itemque *in Dania*. p. 212. Sigtrugi, cum Gramo, Daniæ Rege, de quo vid. etiam LOCCENIUS *Hist. Suecanæ* L. I. ed. Franc. p. 7. 8.

(k) vid. *Jus milit. Suec.* tit. XIV. §. 67.

(l) cujus mandatum vid. apud CASP. MATH. SCHWARZIVM *in annot. germ. ad Jus milit. Suec.* Bremæ 1675. in 8. pag. 69. seqq.

(a) Edit. Hafniensis de anno 1643. in 4. maj.

(o) 50

vide apud SAXONEM GRAMMATICVM. (b) Et sane si ullibi memorabilis modus circa hoc iudicium observari solitus extitit, apud Aquilonares hosce populos id fuit, quem etiam laudatus WORMIVS eleganter proposuit. Quemadmodum vero tandem hæc dicta ratione instituta probatio a Suenottone, prævio in sacri fontis lavacro ad Christianorum sacra transeunte abrogata, & in ejusdem locum alia, at vero non minus superstitiosa, specimen illius Poppone Episcopo exhibente, introducta fuerit citato loco apud WORMIVM invenies: cui adjungatur ALB. KRANZIVS (c) *in Dania, qui Heraldum consilio inter suos habitu duelli usum abstulisse, sacramenti vero Religionem cunctis testimoniis anteposuisse dicit; quamvis idem de Suenone referat, eum controversias jure dirimi solitas ad antiquas pugnae diremptiones & duella revocasse.* (d) Cæterum silentii peplo involvendum minime hic esse censeo: multifaria exempla, in Historiarum monumentis obvia, ubi Regibus Daniæ de sponsis Regiis contendentibus duellum usui fuit, quæ copiosissime videas apud KRANZIVM. (e)

§. XI.

(b) *Histor. Danicæ* L. V. nec non etiam WORMIVM pag. 68. seqq.

(c) *infra cit. edit. p. 92.*

(d) *Cap. 32. L. V. p. 117.*

(e) *vid. L. II. c. 2. p. 27. edit. Francof. ad Moen. 1575. in fol. ubi Haldanus Norwegiæ Regis filiam duello obtinuit. Alia exempla notatu dignissima vid. ibid. p. 28. 29. it. p. 34. 35. Duellum Simaldi & Haldani vid. p. 229. Regneri cum Sorlo p. 303.*

Nec ab hocce probandi modo Hungaros, gentem, si quæ alia, bellicosam alienos fuisse quilibet facile crediderit. Vnicum tamen & potissimum huic asserto testem demus, ANTON. BONFINIVM *Rer. Vngaric. Dec. IV. L. VII.* ita differentem: *Cum Vngaris mos esset, deficientibus utrinque probationibus in quoque negotio singulari certamine causam definiri, quod absurdum est, ac cæteris foris in auditum, lex inde lata qua ubique poterit, quam in militari foro duellaris dimicatio antiquata est.* (a) Respicit autem BONFINIVS ad decretum Mathiæ Regis, quod decretum majus scriptoribus Vngaricis audit, de anno 1486. n. 23. ubi inter alia: *Proinde hoc judicii genus perpetuo aboleatur, & nunquam decernatur, nisi in casibus in quibus omnis probatio deficeret, non tamen in sede judiciaria, sed in Curia*

Eundem de Virgine Principe contendentem in sæpius citati WORMII *appendice*, de prisca Danorum Poesi, *ad Litteraturam Runicam*, (quæ Hafn. 1651. prod.) p. 198. carmine ante obitum suum composito, Strophæ XIX. vertente WORMIO, ita canentem invenies:

Pugnāvimus ensibus,

Pulchricomum vidi crepusculascere,

(quod idem est ac in mortis agone constitutum esse)

Virginis amatorem &c. per quem Heraldum primum Norwagiæ Monarcham intelligendum putat WORMIVS cit. loc. Holgeri Danicum Burmanno, Aegyptiorum Rege, de eadem causa duellum recenset TH. BARTHOLINVS, *Filius*, in *Diff. de Holgero Dano*. Hafn. 1677. in 8. Cap. XV. per tot.

(a) vid. Editio quæ Colon. Agrip. 1690. fol. prod. p. 457. col. I. lit. a.

CS (o) CS

militari Reg. Maj. (b) Quod idem Decretum a Vladis-
lao Rege anno 1492. repetitum atque confirmatum es-
se apparet ex Decreti ejus I. articulo 37. (c) Caterum
hujus judiciarii congressus apud Hungaros rationem ex
SABELICO ita proponit JO. FERD. BEHAMB. (d)
Si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, his ferro
decernitur, reus & actor dimicant, Rex, aut qui Regis
vicem gerit, pugnam spectat, judicatque secundum e-
um qui superior fuerit; satis vicisse credunt, cujus
adversarius aut pugnam cunctantius inibit, aut lineis
aræ quibus pugnae locus circumscribitur exciderit:
qui ex equo dimicant, lancea prius dein gladio utun-
tur, pedites praeter verenda cæteris nudi pugnant.
Cui interim memorabile exemplum Hungari, Gra-
cum monstrosæ proceritatis duello vincentis legere
aut plura evolvere placeat; adeat BONFINIVM (e)
& ISTVANFIVM. (f)

§. XII.

(b) vid. hunc Decreti articulum in editione citata ex col-
lectione SAMBVCI p. 65. itemque in collectione Decretorum
Regni Hungariæ Tirnaviæ 1574. in fol. publicata art. 18. p. 179.

(c) Vide hoc Decretum in dicta collectione p. 221.

(d) in *Notit. Hungariæ antiquo moderna* Argentorati 1676.
in 8vo. excusa Part. I. p. 233. vid. eundem Part. II. p. 221. seqq.

(e) Dec. I. L. X. p. 108. col. b. lit. c. seqq.

(f) In *historia de Rebus Vngaricis* Libris XL. Colon. A-
gripp. 1684. in fol. ubi p. 460. certamen singulare Carolicocii-
cum Valentino Bauffio itemque p. 350. Emerici Tiliquestii cum
Rustane Budensi graphice describit. Plura exempla ex eo de-
promta invenies in Mart. Zeileri Epistolis, edit. Vlmensis de an-
no 1700. in fol. p. 301. litt. b. 475. b. 477. b. 478. b. & alibi.

Tandem ad Polonos accedimus, quos si hunc quidem probandi ritum spectes, primo statim loco nominandos habuissimus. Wagrios enim Slavos jamdam lites suas ferri judicio permisisse tradit HELMOLDVS, Presbyter Bosoviensis, in *Chronico Slavorum*. (a) De usu autem sequioribus temporibus recepto expresse testatur CHRIST. HARTKNOCHIVS in *Chronico Borussiae*, (b) idemque confirmat ALEXAND. GAGVINVS in *Sarmat. Europ.* (c) Scilicet observat ex CROMERO, FRANC. MARINIVS, Polonus, jure simplicissimo Polonos primis temporibus usos fuisse, atque controversias a Principibus ex aequo & bono aut singulari nonnunquam certamine dijudicatas fuisse. Palatinorum deinde tempore leges paucissimas ex observatione saltem vixisse. Tandemque Jus Saxonicum in Poloniam introductum, eoque uti specialiter urbi Cracoviensi a Boleslao concessum fuisse, donec sub Alexandro Rege suasu Pon-

(a) L. I. p. 188.

(b) Part. II. Cap. VII. p. 549. lit. A. Belangend die Gerichte, so ist's auch gewiß daß die ersten Fürsten in Pohlen nach ihren Gefallen wie sie es billig zu seyn vermeinet die streitigen Sachen unter ihren Unterthanen entschieden. Es ist auch das Faust-Recht wie bey andern angränzenden Ländern üblich gewesen. Denn wenn eine schwere Sache vorkommen, die der Richter nicht schlichten konnte, mußten sich die streitenden Partheyen drum schlagen, wer alsdenn den andern überwältiget, der hat das Recht gewonnen.

(c) pag. 29.

OS (o) S

Pontificis Romani quatuordecim articuli Statutis Regni Poloniae inserti, abrogarentur, de quibus prolixius videatur laudatus MARINIVS. (d) Ex qua relatione abunde colligere licet usum hujus judicii simul cum istis articulis fuisse sublatum, de quo vide infra C. III. §. II.

CAPVT III. De Judicio duellico apud Germanos.

Conspectus Capitis.

§. I. Fuisse judicium duellicum apud Germanos. §. II. Vnde ad illos devenerit. §. III. quid de eo in Germania antiqua. §. IV. quid in media appareat. §. V. quibus in casibus fuerit adhibendum. §. VI. Singularia duellorum. §. VII. Casus duelli ordinarii. §. VIII. Exceptio a regula. §. IX. Usus ejusdem in civilibus. §. X. in criminalibus. §. XI. Modus judicii in Germania observatus. §. XII. De sublatione Pontificia. §. XIII. Privilegiis Civitatum duellificis. §. XIV. Edictis contra duella latis. §. XV. Conclusio.

§. I.

(d) In *Diff. de Scopo Reip. Polonica adversus Hermannum Conringium*. Vratisl. 1665. 12. ed. p. 125-129. seqq. Autor fictio utitur nomine, nec quis fuerit constat; prodiit tamen eodem anno *de scopo Reip. Polonica & domo Austria adversus Franc. Marinium Polonum libellus*, quo Vir summus Hermannus Conringius ab ineptiis & calumniis vindicatur in 12.

EXhibitis hactenus gentium Europæarum circa iudicium duellicum institutis specialibus nunc Germanorum mores enarrandi veniunt, quippe quibus illud, si non ipsam originem, formam tamen aliis etiam gentibus receptum (a) debere videtur. Neque enim ratio dubitandi apparet Germanis non æque ac aliis populis morem hunc probandi admodum arrisisse præcipue cum fortitudo eorum bellica TACITO jam in integro *de Germanorum moribus* Tractatu (b) late prædicetur, tum ita de illis SENECA (c) sentiat: *Quid Germanis animosius, quid armorum cupidius, quibus innascuntur, innutrienturque, quorum una illis cura est, alia negligentibus?* Hincque sane mirandum minime est Germanis iteratos Duellorum actus in iustandem consuetudinarium cessisse, atque adeo iudicium hoc posthabitis aliis probationibus, in foris illorum frequentari cœpisse.

§. II.

Altius vero ut rem repetamus, id maxime probabile videtur a Cimbris ad Germanos Jus duellicum devolutum esse. (a) Longa equidem inter eruditos de
Cim-

(a) Sic a Germanis in Italiam & Galliam importatum documento esse potest Lex Alemannorum Tit. 85. & Lex Friderici II. Constit. Sicular. L. II. Tit. 32. ex collectione ANDREÆ DE ISERNIA p. 174.

(b) & *Annal.* XV. c. I.

(c) *de Ira.* L. I. c. XI.

(a) quam sententiam pariter fovet ingeniosissime pro iudicio

Cimbrorum gentis origine versatur disputatio, (b) quam nunc aliis discutiendam relinquimus, aut nec illi rem male tetigisse mihi videntur, qui eorum Etymologiam a Germanico vocabulo Kimber, Kemper seu Kempfer arcessunt. Hinc & Jus duellicum *das Rempffs Recht* vocatum esse innuit GRYPHIANDER. (c) Dum igitur a pugnis & virtute bellica (d) nomen Cimbris inditum, deque illorum in Germaniam migrationibus abunde constet, (e) nemini facile dubium erit, aut

duellico differens Silesiae olim decus LOHENSTEINIVS in *Arminio* Part. II. L. III. p. 547. 551.

(b) Plurimi Cimbrorum a Gomero (de quo vid. IOSEPHVS *Antiqu. Jud. L. 1. c. 6.*) & nomen & originem sumsisse statuunt quales sunt LAZIVS *de migrationibus Gent. L. III.* & qui eum defendit NICOLAUS PETREIVS *de Cimbrorum & Gothorum originibus &c.* Lips. 1695. in 8. ROBERTVS SHERINGHAM *de Anglorum gentis origine* (Cantabrigiae. 1670. in 8.) nomen a Germanorum *fempffen* illis concedit, originem vero a Comero traxisse integro III. & V. cap. erudite pernegat. Singularem plane de eorum origine & denominatione sententiam fovet OTROKOSI, Hungarus, in *Originibus HVNGARICIS* (Frankenae 1693. in 8.) Part. II. p. 156. Omnem eorundem originis inquisitionem flocci pendit MOLLERVS in *Isagoge ad Chersonesum Cimbricam* P. I. c. 3. §. 1. 2.

(c) *de Weichbildis Saxonia* c. 42. n. 8. 13. edit. Argent. 1666. in 4. p. 106. conf. 45. n. 16. 17. itemque Cap. 56. n. 3. & seqq.

(d) Hinc supra citatus SHERINGHAM non incongrue illos taxat qui Cimbrorum Latrones extitisse velint, cum, secundum FESTVM, milites antiquitus latrones vocarentur.

(e) Vid. HIERON. CYPRAEVS *de origine, nomine, priscis sedibus, &c. & migrationibus Saxonum Cimbrorum &c.* Hafniae 1622, in 4. & imprimis STRABO *Geograph. L. VII.*

aut Germanos hoc quidem iudicii genere uti ab iis edoctos fuisse: aut ipsos ejusdem inventores una cum iis extitisse.

§. III.

Hujus igitur iudicii in antiquissima Germania vestigia si quæras; utique quædam licet rariora apparent. Spectare huc videtur VELLEIVS PATERCVLVS (a) quippe teste *Germani fœdas Varo gratias agebant, quod lites Romana Iustitia finiret, & solita armis discerni Iure terminarentur.* Præterea & illud memorabile existit: quod Gallorum Druides aliquando delecti fuerint, aliquando successerint meritis, aliquando de principatu armis contenderint: uti refert J. CAESAR *de bello gallico* L. VI. Etenim si STRABONEM L. VII. audiamus; Germani & forma & moribus & victu adsimiles erant Gallorum, ita ut facile illud & de his capias. Confirmat hoc clarius POMPONIVS MELA, L. III. *de situ orbis*, qui illos jus in viribus habuisse testatur. Neque illud oblivioni involvendum existimem, illos etiam per pugnam de futuro bellorum eventu cognovisse, quod notavit TACITVS *de M. G. c. X.* insuper tradens: Crebras apud eos rixas raro conviciis, sæpius cæde & vulneribus transigi. *c. XXII.*

§. IV.

De mediis equidem Germaniæ temporibus (a) LEHMANNVS (b) testatur: *Wer seine Unschuld mit*
H 2 *Zeug*

(a) *Histor. Rom.* L. II. c. 18.

(a) quorum primordia a Trajani ætate derivat HACHENBERG *in Germ. media.*

(b) *In Chronico Spir.* L. II. c. 30.

Zeugen nicht erweisen können oder wollten, der hat noch diesen Weg vor sich gehabt, daß er gegen den Kläger durch einen öffentlichen Kampff seine Unschuld ausfündig machen können. Id quamvis omnino verum sit a Trajani tamen ætate usque ad ævum Caroli M. ob implicatos tunc bellis Germaniæ populos, Scriptorumve coævorum defectum, parum de modo formaque hujus Judicii constare potest, nisi quod in Dagoberti Francorum Regis legibus varia de Championibus Constitutiones inveniantur, quas huc trahere liceat, quæve videri possunt in Capitularibus Regum Francorum. (c) Frequentiora ejus rei vestigia, in legibus Caroli M. & successorum ejus deprehendas, quippe a quo ita in Capitularibus ejusdem sancitum est: (d) *Ut si aliquis alterius sacramentum falsum dicere voluerit, cum armis contendat*; itemque (e) *Si aliquis contendere voluerit in Iudicio aut in Campo aut ad Crucem licentiam habeat*, ut plures ejusmodi leges a Ludovico Pio sequentibusque Imperatoribus constitutas, quas inferius allegandi occasio dabitur, silentio nunc involvam. Illud tamen meminisse juvabit, illis imprimis temporibus frequenter duella religionis pro-

(c) quæ ex collectione Illustris STEPH. BALVZII nitidissimis typis Parisiis 1677. in fol. prodire. ubi vid. Tom. I. p. 134. 135. Tit. 16. & 17. p. 126. tit. 12. p. 132. tit. XV. p. 103. tit. XII. p. 117. tit. III. *Si majorem pecuniam furaverit duo campiones pugnent.*

(d) Lib. III. capitul. XLVII.

(e) in *Append. Capit. Car. M. App. Secund. cap. XXXIV. P. 797.*

probandæ causa suscepta fuisse. Sic eidem Carolo M. referente illud ex TVRPINO, (f) ANTON. COCCIO SABELLICO, (g) Aigolardus Saracenorum in Hispania Rex offerebat, *ut Saraceni, Gallique per partes dimicarent, quo eventus declaret, utra fides Deo esset gravior.* Iisdem temporibus Rolandus, Caroli ex Sore Nepos, cum Ferracuto, Gigante Mahumetano, post proelium de fide disputans in acre certamen descendebat, quod pariter describit citatus antea TVRPINVS & recenset WOLFIVS; (h) quo forsitan & referri potest singulare certamen, quod sub Henrico Aucupe anno 930. civis quidam Ratisbonensis cum Cracone infideli exercitus Hunnici præfecto iniit, illumque neci dedit. (i)

§. V.

Inquirenti nunc jam quibusnam potissimum casibus in Germania locum hæcce habuerit probatio, præter casus passim in Diss. jam allegatos id maxime singulare mihi visum est, ut etiam in publicis causis & ipsis imperii civilibus negotiis duellum adhibitum fuerit. Hujus rei exemplum (a) sub Ottone M. supra dedimus.

H 3

mus.

(f) *de gestis Caroli M.*

(g) *Ennead. VIII. L. 8, edit. antiq. fol. 58. 59.*

(h) *L. I. memorab. fol. 122. Mentionem ejusdem quoque fieri videbis in Republ. German. Elzevir. p. 205. 206.*

(i) Vid. ZIEGLERVS in *Schauplatze der Zeit* p. 53.

(a) Vid. de eo pecul. libello HOTTMANNVS in *disp. de controversia successionis regie inter patrum & fratris præmortui filium.* ann. 1581. in 8. edit. & Opp. Tom. III. p. 146. recusa.

mus, (b) Imo ipse Imperator pugnae aleam subire non dubitavit, cum enim Johannes XIII. P. M. ab eo deficeret, Legatos ad pontificem misit, illisque in mandatis dedit, ut juramenti præstandi vel duelli ineundi oblatione causam suam agerent, prout ex LVITPRANDO (c) refert BESOLDVS. (d) Eadem facilitate in duellis concedendis fuisse Ottonem II. Historiarum monumenta probant. Ita enim M. HENR. BVNTINGIVS in *Chronico Brunsvicensi* (e) de eo narrat; Eum comitia Magdeburgi celebrasse, ibique a Waldone quodam, qui Ottoni in deliciis erat, Geronem Comitem ab Alsleben ad

(b) Cap. I. §. VIII. Cui ob similitudinem adjungere liceat Edmundi & Canuti de Regno certamen, quod supra §. VII. hujus capituli tetigimus, & de quo præter ibi allegatos conf. CAMBDENVVS in *Britania* (Londini 1595.) p. 268. Nec fortasse ingratum erit ex STVMPPHII *Chronico Helvetiae* fol. 178. adduxisse exemplum fratrum, uter regno nomen inderet, pugnantium, ita enim ille: Schwyterus der dritte hat mit den größern Theil Schwedier besessen das Land Schwytz, und das nach ihm benennet Schwytz, und die Landleute Schwyter. Er hat einen Bruder, genant Tschey, der wolt das Land nach ihm nennen, des kamen beyde Brüder zu einen Kampff; Schwyter lag ob, schlug seinen Bruder Tschey zu todt, deßhalb sein Nahm fürbrach, das geben nicht allein die alten Chronicken, sondern auch das uhralte Gemählde zu Schwytz Anzeignung,

(c) L. VI. c. 6.

(d) in *Sinopsi Histor.* c. XVIII. p. 318.

(e) & *Luneburgens.* p. 98. edit. quæ Magdeb. 1620. in fol. cum continuatione HENR. MEIBOMII prodit.

ad Imperatorem delatum fuisse, qui ipsos duello iusserit congregari, ut inde iustitia causæ cognosceretur. In eo certamine cecidisse ambos, nibilo tamen minus Imperatorem Geroni caput amputandum corpusque avibus cibum relinquendum curasse. Quamvis defuncti filia Adele ad pedes Caesaris pervoluta sepulturam Parenti impetraverit, omnes autem possessiones suas Sacratio Magdeburgensi consecraverit. (f)

§. VI.

Nec minus singularem meretur observationem iisdem Ottonum temporibus frequentata de objecto læsæ pudicitiae aut commissi adulterii crimine sese purgandi consuetudo, quæ Seculo jam VII. ut lex a Rothari, Longobardorum Rege introducta erat, argumento tit. LXXVI. L. II. LL. Longob. Si quis alii de uxore sua crimen injecerit, quod cum ea fornicasset, liceat ei, cui crimen mittitur, per campionem se purificare; qualiter Cbuonradus, filius Eberhardi Comitis, qui cum quadam nepte Regis se concubuisse sibi imposuerat, a quodam Burchardo Saxonico monomachia victus fefellisse se patefecit, inquit REGINO. (a) Tali etiam ratione Gunildam natione Anglam Henrici III. Imperatoris Conjugem, adulterii accusatam, perque nanum contra immanis staturæ hominem mirabiliter defensam ab Impe-

(f) Conf. IOH. CONR. DIETRICHIVS in *Imperatorum Germanicorum Familiae Saxonica Historia Augustæ*. Gissæ Hassor. 1666. in 4. ubi p. 55-77. tam de hoc facto quam de integra præsentī materia operose tractat.

(a) In *Chronico*, L. II. ad annum 950. p. 440.

Imperatore vero nihilominus repudium passam Vestra-
atrium ingressam memorat JOH. BROMTONE. (b)
Ex eadem causa, quantum quidem conjectura assequi
licet illa duella pro manasse reor, quæ olim inter vi-
rum & uxorem singulari ritu instituisse moris fuit,
qualis obiter mentionem injicit STVMPEIVS in
Chronico. (c)

§. VII.

Atque hæc quæ hætenus adduximus, rariora se-
re sunt, & illustribus potissimum recepta; latius vero
utique se extendebat in Germania media duellorum
usus. Adeo ut fere in plurimis si non in omnibus con-
tro-

(b) *In Histor. Anglic.* p. 933. Alias etiam in eodem priori ca-
sa haud infrequens erat per ignitos vomeres aut ferreas laminas
se se purgandi ratio, cujus rei exemplum habes in Kunigunda Hen-
rici II. conjuge, de cujus tamen innocentia diversum sentiunt
Viri eruditi vid. SCHVRTZFLEISCH in *Pec. diss.* & GVND-
LING in *Otiis*.

(c) f. 250. Im Jahr des Herrn 1286. am Tag Januari
geschah zu Bern an der Matten, da izo die grosse Kirche
hoffmauer Stadt, ein Kampff, zwischen einen Mann
und ein Weib, das Weib lag ob und gewann den
Kampff. Meminit illustris Thomasius in *Dissertatione de*
Constitutione Criminali Carolina. MS&ti cujusdam Codicis in Bi-
bliotheca Guelpherbytana reperiendi, in quo mores duellici in-
ter marem & feminam usitati, penna eleganter depicti exhibean-
tur. Præterea & nobis Codicem ejusmodi MS&um in Duca-
li Saxo Gothana Bibliotheca videre contigit, hinc consultum
duximus curiosis Lectoribus schema primum ejusmodi confis-
sus conjugalis cum Excerptis eo pertinentibus ad finem *Dissert-*
tionis appendicis loco exhibere,

troverſus deficiente probatione alia locum inveniret; præcipue in iis, quæ caput vitamque hominis respiciebant. Et quidem duplex ejus usus fuiſſe videtur, alius civilis, alius criminalis; ita ut criminalis iterum aliquando inculpationibus aliquando exculpationibus inſerviret. Regulam generalem tradere quis putaret legem Thuringorum (a) *A duobus ſolidis uſque ad maximam compoſitionem in furto. Et vulneribus campus judicat.* Simile quid L. Alemannorum (b) ſtatutum erat, ut ſi liber libero crimen aliquod mortale impoſuerit, Et ad Regem aut ad Ducem eum accuſaverit, Et inde probata res non eſt, niſi quod ipſe dicit, liceat illi alio, cui crimen impoſuit, cum tracta ſpatha, ſe idoneare contra illum alium. Sed vero ſi hiftoriarum monumenta conſulamur, uti ex jam dictis clarum eſt, facile liquet has regulas nimis adhuc particulares exiſtere, & caſuum hic contentorum paucitatem judicium noſtrum olim longe egreſſum fuiſſe.

§. VIII.

Equidem, ut eſſe ſolet, etiam hic varia fuit Gentium Germanicarum conſuetudo, quod utique curationibus hujus rei indagatoribus obſervandum venit. Sic Ripuaria lege uſus non adeo multus extitiſſe videtur, cum ejus exercitium non niſi coram Rege frequentatum fuiſſe legatur. (a) Apud alios vero plura
ejus-

(a) Tit. XVI. apud HEROLDVM p. 130.

(b) Tit. XLV. ap. eundem p. 70.

(a) vid. L. Ripuar. tit. XXXIV. apud HEROLD. p. 45. Tit. LXL p. 53. Tit. LXIX. p. 55.

eiusdem succurrunt exempla; ita ut tuto credas, illa etiam inferioribus Judiciis Decisum commodasse; (b) quod antiquarum legum Decreta omnibus quidem modis, si diligenter inspiciantur, persuadent.

§. IX.

Sic enim L. Alemannorum cautum erat, ut mulier dotis suæ contradictori spatha tracta & pugna duorum æque ac per Sacramentum obistere posset. (a) Imo apud eosdem hereditates jure pugnae explicatas fuisse testatur lex eorundem Alemannorum, quod GOLDASTVS (b) exhibet. Neque est quod hoc mireris, cum & superius tale quid jam fuerit commemorandum, & præterea Alemanni etiam in minoribus controversiis, ubi de agrorum terminis disceptabatur, illud usurparint. (c) Sic eodem modo Bojoriorum lege ad probandum, quod novi operis nunciatio facta fuisset, adhibitum pugnae iudicium legimus; quemadmodum & in probanda possessione usus ejusdem iis placuit. (d) Idem fecerunt Saxones, qui controversias de dominio terræ clanculum occupatae campo dijudicari voluerunt.

(b) Nec obstat **Sächs. Landr. L. II. tit. 2. verb. Um ein Artel mag man niegend fechten denn vor dem Reich;** cum ibidem non de quavis controversia sed de iudicio ab inferiori iudice lato sermo sit.

(a) Vid. L. Alem. tit. 57. p. 73.

(b) *Rer. Alem.* Tom. II. Cap. LV. p. 25.

(c) Vid. L. Alem. tit. 58. p. 81. cum quo paria habet L. Bojbar. c. XV. tit. 5. p. 108.

(d) vid. Cap. XV. tit. 6.

(e) vid. c. XXII. tit. 1.

runt. (f) Nec minus etiam in iis quæ ad procedendum modum in iudiciis spectant, jus pugnae alicubi placuit. Sic exceptionem rei iudicatae Bojoariorum lege (g) per pugnam defendi legas. Eodem modo mendacium testis pugna duorum repellebatur, (h) & appellatio campo erat defendenda, (i) æque ac nunc in iudicio eam defendi necessum est.

§. X.

Quicquid autem huius sit; major tamen duelli usus in purgandis vel detegendis criminibus apparet. Sic lege Bojoariorum (a) ille, qui, ac si contra Ducem suum *de morte ejus consiliatus fuisset*, infimulatus erat Dei iudicio crimen semovere poterat, uti nec minus ille, qui, quod incendio nocuisset, perhibebatur. (b) In furto res adeo consueta erat, ut etiam vaccæ furtum vel XII. Solid. tale quid mereretur; (c) imo ut aliis de omni furto hocce caperetur, uti SPECVLATOR SAXONICVS sufficiens autor existit. (d) Aequiparabatur etiam furto si quis servum alienum ad fugiendum

I 2

per-

(f) L. Sax. tit. XV. p. 126.

(g) Tit. 95. p. 82.

(h) vid. L. Bojoar. Cap. 22. t. 2.

(i) Landr. L. II. art. 12. **Schilt ein Sachs ein Urtheil, er muß darum fechten selb sieben seinen Genossen wider andere sieben.**

(a) Cap. 2. Tit. I. p. 89.

(b) L. Bojoar. cap. 13. tit. 4. itemque L. Thuring. tit. 9. p. 129.

(c) L. Bojoar. c. 12.

(d) L. I art. 39. **Landr. verb. oder mit Kämpffen sich zu erwehren.** De furto messis conf. L. Bojoar. c. XV. tit. 6.

(e) 50

persuasisset, si L. Bojoariorum audiamus. (e) Homicidium, uti homicidium promereri videbatur, ita præcipue pugna dignum iudicatum fuit. (f) Veneficium quoque mulieris contra maritum per campiones tollebatur. (g) De vulneratione, calumnia, aliisque ut taceamus.

§. XI.

Modum si quæras iudicii nostri, quem Germani sequuti fuerint, ablegandus eris ad ea quæ superius dicta sunt, (a) quæque hic repetere supervacaneum iudico. Quamvis enim adeo expeditum non sit, an ibidem recensitæ solennitatum circumstantiæ ubique obtinuerint locorum (quis enim omniam provinciarum consuetudines specialissimas cognitas haberet?) illud tamen extra dubium existere poterit, quædam adeo fuisse comparata, ut supposito fine iudicii duellie ab eodem haud potuerint separari. De Germanis, quorum causa in primis hoc scriptiõis susceptum est
illo

(e) Cap. XV. tit. 7.

(f) L. Alem. tit. 90. p. 81. quod etiam de sequiorum temporum consuetudine SPECVLATOR SVEVICVS confirmant. Landrecht. Cap. 115. cum quo conf. SPEC. SAXON. L. I. art. 64. Landr. Add. Ej. Landrechts Richtsteig. Cap. 32. Conf. 2. Feud. 27. de pac. ten. Pertinet etiam huc Imperatoris Henrici Constitutio, qua Vasallo si a pari, sive Convasallo, quod dominum suum interfecerit, vel vulneravit, vel obsederit, vel cucurbitaverit accusaretur, ut per pugnam se defendat contra provocantem permittitur. V. Feud. 2. de caus. amitt. feud.

(g) Vid. L. Thuring. tit. XV.

(a) Cap. I. §. 5.

illud adhuc est commemorandum : tempus antemeridianum fuisse ad pugnandum requisitum, ita ut contra illum, qui pomeridiano tempore provocaret, iusta daretur exceptio. (b) Eodem modo consueta erat termini sex Septimanarum constitutio ; nisi actor exceptionem termini nimis angusti expectare vellet. In personis eundem Statum desiderabant, neq; superior, ut cum inferioribus dignitate manus confereret, adigebatur. (c) Hinc & pugnaturus quatuor generationis suæ gradus indicare tenebatur. (d) Cæterum & hæc notabilis erat restrictio, quod agnatis usque ad quintum gradum pugnam inire prohiberetur. (e) Erant

I 3

præter

(b) Vid. Schwäb. Landr. Cap. vom Kämpffen. Edit. MEICHNER. fol. 39. verb. Spricht ein Mann einen Kämpfflichen an, nach mitten Tag, er wiederete das wol. Concordat Sächs. Landr. L. I. art. LXIII. & Weichb. art. XXXV. Idem obtinuit in Franconia, sic enim habet Codex MSCtus supra allegatus p. 162. Doch daß der Kampff geschehe zu rechter Tagzeit, als das Recht erkant, daß der vor Mittag angefangen werde.

(c) Testatur hoc Specul. Saxon. im Sächs. Landr. Ein yetlich Man mag sich Kampffs widerndem der würß geboren ist. Der aber baß geboren ist, den kan der würß geboren, nicht vorlegen mit der bessern gebott ab er in anspricht. Conf. Weichb. Loc. cit. itemque Schwäb. Landr. eod.

(d) Schwäb. Landr. Cap. der einen Genossen Kämpfflich anspricht fol. XI. cum quo convenit Jus Sax. loc. cit.

(e) Vid. Schw. Landr. Cap. vom Kämpffen. fol. 39. Sächs. Landr. l. c. & inprimis Weib. Recht. art. 35. verb. Kampffes mag sich auch ein Mann wegern, gegen sei-

¶ (o) ¶

præter hæc plura necessaria apud Suevos & Saxones
observationis, quæ huc transcribere nec vacat, nec ju-
vat, cum a quolibet suis in locis evolvi mereantur. (f)

§. XII.

Hæc cum ita se habeant, facile est judicatu, quana
frequens fuerit iudicii duellici apud Germanos usus.
Certe adeo hic placuit mos, ut ex Germanis nemo et-
iam Christiana fide recepta abolitionem ejus meditare-
tur nec iniustitiæ illud inculparet. Imo quod mirere
non solum Laici verum & Clerici, quorum tamen late-
ri gladius minus aptus videri posset, (a) eodem ute-
bantur. Per multa hujus generis adduci possent ex-
empla, brevitatis tamen gratia liceat ad eruditum
ZIEGLERI (b) *de Juribus Majestatis* tractatum remitte-
re, qui ex PETRI Abbatis Cluniacensis libro *de miracu-
lis* insigne hujus rei exemplum de Gerardo Monacho
&

ne Magen, ob er das gewert auf den Heiligen, daß sie
also nahent freunde seind. (Schw. Landr. addit. daß sie
zu der fünfften Sippe einander gefreindt sind) daß sie
durch Recht der Magschafft willen nicht fechten sol-
len.

(f) Vid. Schwab. Landr. fol. 39 - 42. Sächs. Landr.
L. I. art. 48. 49. L. II. art. 12. & Weichbild. art. LIII. & art. 81.
ibique Gloss.

(a) Unde æque ridiculum ac barbarum videtur votum Alachis
Tyranni, qui cum Zenonem Diaconum Ticinensem, Regis Cuniberti
armis pugnantem, interfecisset, Cunibertum se occidisse putans vo-
perat, se si victor evaderet, puteum Clericorum testiculis repleturum,
quod ex DIACONO *de gest. Longob.* observat. ZIEGLERVS loc.
mox cit.

(b) L. I. c. 33. §. 22. 23.

& ejus Præposito profert. Nec pœnitebit GONZA-
LEZ TELLEZ (c) Commentarium ad Decretales
evolvisse, qui ex ADREWALDO Floriacensi, pugnae
clericalis meminit, ubi *post sacramenti fidem sentis ac
baculis decertando* finis controversiæ impositus est. Re-
gulariter alias Clericorum diffidia per pugnas campio-
num sopita fuisse LIGNANVS vult, (d) quod tamen
postea cum omnis Clericis dimicatio interdiceretur
abrogatum est. (e) E re scilicet sua magnopere futurum
arbitrabantur Pontifices, si modum hunc probandi
summi criminis insimulantes loco vulgaris probatio-
nem Canonicam in fora secularia introducerent.
Quod ipsum ex Decretis ipsorum Corpori Juris Cano-
nici insertis abunde liquet. (f) Et quidem prudenter
admodum rem aggrediebantur, dum specioso uteren-
tur argumento *quod spontanea confessione publicata delicta
ipsorum regimini sint commissa, occulta vero Deo relinquen-
da.* (g) Ast aliam subfuisse causam supra Cap. I. §. XII.
ostendimus. Variis itidem in ejusdem abrogatione
incedebant gradibus, dum distinguebant inter Cleri-
cum qui alicui sponte duellum obtulerit, & illum qui
obla-

(c) in L. V. Decretal. tit. 35. *de purg. vulg.* p. edit. Franc. 1690.
in fol. 535. conf. ad Tit. XIV. de Cler. pugn. n. 8. p. 205.

(d) Cap. IX. n. 2. per Lombard. *qualiter quis se defendit*, l. fin.
conf. Gloss. ad **Weichbilds**. Art. 35.

(e) vid. tot. tit. X. de Cleric. pugn. in duello conf. c. ex multa.
9. §. fin. de voto & voti redempt. & ibi. Dd.

(f) Vid. Caus. 2. qu. 5. cap. VII. & c. 20 seu alio quolibet exa-
mine cap. 22. *Monomachiam in lege non assumimus* &c.

(g) uti est in caus. 2. Qu. 5. c. 20.

oblatum susceperit, de quo est Canon Concilii Lateranensis III. sub Alexandro III. anno 1179. habiti. (h) Et initio quidem saltem cavebant *ne monomachia vel judicia peregrina in sacris locis vel cœmiteriis vel Episcoporum presentia fierent*, uti sancitum est in Statutis Concilii Parisiensis de anno 1212. (i) Postea & Laicis ita infestum reddere conabantur, dum illis sepulturam ecclesiasticam denegarunt, quod statutum est in Concilio Toletano sub Sixto IV. anno 1473. (k) Maxime autem hic se memorandum fecit Gregoriorum nomen, quorum IX. (l) dum fulmen illum brucum in Speculum Saxonicum emitteret, articulos simul huc spectantes detestabiles reddere conabatur, quod etiam X. undecimusque comprobarunt. Donec tandem maximum huic rei pondus accederet; cum sub Pio IV. anno 1563. in famoso illo Tridentino Concilio (m) tum Principes duellum permittentes excommunicarentur, tum omnis duellaris dimicatio penitus tol-

(h) Quod vide in Tomis Conciliorum ex pretiosa collectione PH. LABBAEI Parisiis publicata Tom. I. col. 1652. in append. c. V. VI. vel apud IO. CABASSUTIVM in notitia ecclesiast. f. 417.

(i) Part. IV. Cap. XV. vid. Tom. Concil. XI. fol. 79.

(k) Canone 20. Concilior. Tom. XII. Col. 1460. d. e.

(l) Equidem in banno hoc Speculo Saxonico ad finem subjuncto, quotus Gregorius is fuerit haud apparet, fuisse tamen IX. probat GRYPHIANDER *de Weichb. Sax. c. 47. n. 6.*

(m) Sess. 25. cap. 12.

(o) 50

tolleretur, quod post Decreta Pontificum Julii II. Leonis X. Clementis VII. Gregori XIII. (n) aliorumque Concilium Avenionense sub Clemente VIII. sollicitius confirmavit. (o)

§. XIII.

De nostris temporibus ut cogitemus, necessum haud est, cum experientia doceamur, usum antiquati hujus probandi morbis cum barbaris istis Seculis diu eviluisse. Illud tamen negligendum minime est, inter quarundam civitatum, in primis Imperialium privilegia hodiernum vestigia hujus judicii reperiri. Ita ut vel ipsæ urbes loca campestria (*Kampff-Plätze*) constitutæ fuerint, vel civibus eorundem speciale de non evocando privilegium concessum sit, *das Sie niemand kâmpffen möge.* Judicium Campionum Noricum propterea celebre est, (a) nec non privilegium Norimbergensibus a Friderico II. datum, (b) in quo cautum, ut *nemo atiquem civem loci illius duello impetere debeat in toto Romano Imperio.* Notanda imprimis de hoc

(n) in Bulla incipiente: *ad tollendum* edita anno 1582. nono Decembr.

(o) cap. LX. de duello Concil. Tom. XV. col. 1469.

(a) *Ordnung des Kampff-Gerichts des Burggraffthums zu Nürnberg* vide ap. VISCHERVM p. 218. seqq.

(b) quod extat apud LIMNAEVM L. VII. c. 35. n. 17. & WAGENSEILIVM *de civitate Noribergensi* p. m. 253.

(o)

hoc iudicio duellico est urbs Hala in Suevia, duell.
lis Nobilium ibi institutis multum nobilitata. (c)
Herbipolim in Franconia iudicio hoc celebrem
MSCtum operi adjectum docet. Onolsbacum eodem
nomine insignem tradit MVNSTERVS. (d) Forte de
Basilea idem dixeris. (e) Magno non minus numero
privilegia contra duella prostant, exemplo civitatis
Rotenburgo-Tuberanae, Francofurtanae, Wormatien-
sis, Fridbergensis, Tremoniensis, Ratisbonensis, quo-
rum excerpta apud DATTIVM (f) videri possunt.

§. XIV.

Remansit praeter haec in animis hominum Ger-
manorum amor admodum intensus erga hoc iudici-
um, adeo ut paucissimi vindicandae injuriae causa iudi-
cia, plurimi vero duellum capefferent. Evanuit equi-
dem iudicium duellicum cum fine Seculi XV, ita ut
abrogationi obnoxium amplius esse non potuerit, id
tamen probe notandum, quod adhuc anno 1450. in iu-
dicio Rothwilensi adjudicatum tradat GOLDASTVS. (a)

Imo

(c) Quid ibi moris fuerit vide apud DOEPLERVM in *Theatro
paenarum* p. 112. seqq. SCHOTTELIVM de *Sing. Germ. Jur.* p.
524. seqq. conf. LIMNAEVS L. VII. c. 24. & in *Addit.* p. m.
209 210.

(d) *Cosmograph.* L. III. c. 305. p. 820. 821.

(e) Anno 1428. wurde in Basel ein Kampff zwischen ei-
nem Baselschen Ritter und einem Spanier gehalten, wovon
siehe die Basler Cronick durch Christ. Wurtsisen. Basel
1580. fol. 247.

(f) *de pace publ.* Cap. I. p. 4. 5.

(a) Tom. I. *Reichsfakungen* p. 315.

Imo magis memorabile est, quod SCHOTTELYVS (b) de Julio, Duce Brunsvico Luneburgensi refert, eum in privilegio quodam Henricopolitano de anno 1579. concessisse, ut in necessariis causis ibidem loca ad pugnandum apta congressuris constituerentur. Hodie vix provinciam Principum Christianorum invenias, a qua non omnis monomachia severis poenis sit sublata (quapropter suo jam ævo laudabile Matthias Imperator Edictum condidit, quod anno 1617. in arce Pragensi publicari fecit, (c) Ferdinandus item III. anno 1651. de eadem causa tulit, quod a Divo Leopoldo anno 1667. renovatum est. (d) Merentur his addi, quæ in Saxonia prohibendorum duellorum causa magno numero evulgata sunt, (e) nec non quæ Ducum Brandenburgensium & Brunsvicensium aliorumque de illis abrogandis extiterit cura. (f)

K 2

§. XV.

(b) 546.

(c) cujus tenorem vide in Reinkings Bibl. Polic. p. 665.

(d) quo & pertinet die Kaiserl. Resolution über des Reichs Gutachten wegen der Duellen Anno 1668.

(e) Quale est Chur. Fürstl. Sächsis. Mandat wegen des unchristlichen Ausforderns, Balgens und dessen Bestrafung den 30. Jun. 1650. & Edict. Elect. 19. Julii 1665. 20. Sept. 1668. & 5. Oct. 1470. Gotha'sche Landes-Ordnung P. II. c. 4. tit. 8. p. 237.

(f) Spectat huc Chur. Fürstl. Brandenburgis. Edictum wieder die Duella von 17. Sept. 1652. und 6. Aug. 1688. Herzog Augusti zu Braunschweig und Lüneburg Edict wegen des Ausforderns, Rauffens, Balgens und Kugelwechsels sub dat. d. 29. Dec. 1646.

Ex hisce igitur, quæ hæcenus tribus capitibus perspicue, ut opinor, proposita sunt, satis apparebit, tum quid de iudicio de quo sermo fuit, duellico sit habendum, tum qui apud Exteros æquæ ac Germanus mores circa illud fuerint. Iudicium jam aliorum subibit iudicium nostrum, idque merito ac lubenter si modo non iniquum existat. Iniquum vero non est dissentire, iniquum non est suo abundare sensu. Nobis ut spero iniqua tractationis nota inuri non poterit, æquos itaque nobis spondeamus iudices. Valeant, qui strictam majorum dictis in liberalium studiis obœdientiam prætendunt, & omnia ad veteris præiudicii amussim comparata velint. Liberior nobis mens est, quo liberiores hic actus iudicandi facultatem nobis concessit. Nihil itaque nunc restat, nisi ut levem hunc laborem antiquitatibus imprimis Germanicis egregiam operam impendentibus denuo commendemus, atque eorum in indagendis prolixius hoc atque aliis ritibus auxilia imploremus.

MANTISSA.

EXhibet Curioso Lectori Excerptum, quod Cap. III. §. VI. nota e. communicandum promissimus. Continet scilicet liber ille MSCtus Ordinationes varias politicas & judiciales Episcoporum Herbipolitanorum, Godofredi & Johannis, Franconia Ducum, Seculo XV. latas, uti MSCtum sub fine habet: Geschen und mit unserm uffgedruckten Insigel versigelt am Freytag vor Sant Dionisien Tag nach Christi Geyurt Bierzehen hundert und sieben und vierzigsten Jahre.

P. 151. leges Judicii duellici exhibenrur, sub titulo: Das Kampffgericht am Zentgericht. Wan mein gnediger Herr zu Kampff-Gericht sihet, so soll er sitzen an dem Hoff Osten nach darinn er verbund sihet, &c. Magis huc spectant, quæ p. 162. sub titulo: Bizinge habentur: Item der den Bizing thun wille der soll die obgenannten drey Tag vor Gericht sten, und wartende seyn ob im yemanz den Bizing weren und im die Finger abstoßen wolle.

Item Welchen die Finger abgestoßen würden der soll zu stund an mit gleycher Wer und Woth noch Erkentnus des Rechten mit dem Abstosser kempffen, und soll von beyden Theiln den Rechten Sicherhent geschehen, daß dem Kampff nachkommen werd nach Erkenntnuß des Rechten.

Item Ob ein Frau einem Mann die Finger abstieße, und es zu dem Kampff in obberürter maßen kommen solt, soll es in solcher maß gehalten werden.

Item Mit solchen Unterscheid das man dem Man mitten in Kreyß ein Gruben mache, die dreier Schue weytt sey im ringumb und als dieß das sy im biß an den Nabel get, darin soll er sten und daraus kempffen gegen der Frauen, und soll ein Wer haben, nemlich einen Stecken forderlich zweyer Mans Daumen dick und einer Ellen lanck der sollen er drey haben je einem nach dem andern durch seinen Grieswartzen.

Item Die Frau soll haben einen Heßlen Stecken von einer Sumer Leyter ein was alt, und soll auch sein einer Ellen langk, an und vor der Hant gleich des Mans Stecken langk und vorn daran sol gepunden seyn eine Wacke von einem Stayn der eines Pfunds schwer sey, und solle zusammen umb wunden seyn in einem Stanchen mit einem Schweynen oder Roßen Remen in Kolben weyß und der sol sy auch drey haben, und je einen nach dem andern gebrauchen durch ihren Grieswartzen.

Item Wann der Mann nach der Frauen schlecht, und mit dem Schlage mit seynrer Hand oder Arm die Erden rührt, so hat er ein Stangen verlohren, das ist einmal die Sicherheit verlohren, tudit es das zum andern mahl so hat er aber ein Stangen verlohren, die ander Sicherheit und thut er das zum dritten mahl so hat er ganz verlorn den Kampff das die Frau über in mag lassen richten zum Tode ob sy wil oder mit iren Willen lassen bedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, und der Tod ist enthaupten.

Item Desgleichen were es daß die Frau nach dem

dem Man schüge, so er seyn Sicherung verfiel in obgerürter mase, thut sy das einmahl so hat sy auch ein Stangen verlohren, der Sicherheit thut sy das zum andern mahl so hat sy aber einmal ein Stangen verlohren, düt sy das zu dem drittenmal so hat sy den Kampff ganz verlohren, so mag als dan der Man auch über die Frau zum Tode lassen richten nach Erkenntnuß des Rechten, ob er wil oder mit seinem Willen lassen bedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, der Frauen Tod ist lebendig begraben.

Item Der Frauen Kreyß darinnen sy seyn soll, soll seyn zehen Schuhe langck zu Ring umb von des Mans Gruben darin er ist.

Ne vacua maneret pagina, exemplar literarum diffidatoriarum, quales supra Cap. I. §. 2. exhibuimus, subiungere placuit.

Schaeborner Fürste und Herre, Her Wilhelm, Herzoge zu Sachsen, Landgrave in Doringen und Marggrave zu Meyssen. Ich Eyme von Hermansgrüne undt ich Eberhart von Uttenhoffe, und ich Levin Slegler lassen unwer Gnaden wissen, daß wir von wegen des Irthums, Hochgebornen Fürsten undt Herrn, Herrn Friederichs Herzogen zu Sachsen, Landgraven in Doringen undt Marggrafen zu Meyssen, unsers gnedigen lieben Herrn unwer Beyndt

10
Beyndt und aller unwer Helffer sein wollen, undt zeh-
hen uns des in des obgenanten Fürsten Friede und Uns-
fride, undt wollen des unser Ere mit allen unsern Helf-
fern gegen unre Gnaden, undt den unvern wol bewas-
ret haben. Gegeben unter meines Thymen von Hers-
mansgrüne Insigel, des wir ander mit gebrauchen.

Wisset Hochgeborner Forste, Herr Herzog
Wilhelm, Herzog zu Sachsen, Landgrau in Dorin-
gen undt Marggrau zu Myssen, das wir Gunther
Graue undt Here zu Mansfeld Synt sind Ern Apels
Bisthums zu Chamrod, wer es nu, das ir an synen
Gütern, wo dy gelegen weren, adder Namen hetten,
ichthes zuvor teydinge hettet, und wir uch darane in
einicherleye Schaden tetin, adder thun lissen, nu sich
der Schade machte worde; adder zuqume, darzu
wolln wir uch von detwegen nicht antworten, und
wollen des unse Ere also met allin den, dy uns dazu
behülfür sind, adder werden, an uch bewart wolln ha-
ben. Gegeben am Fritage an der heiligen dreyer Kö-
nige Tage, der mynern Sal in denselben und vierzig-
sten Jare versigelt mit unsern Ingesigel.

10)
Beyndt und aller unwer Helffer sein wollen, undt zeh-
hen uns des in des obgenanten Fürsten Friede und Un-
fride, undt wollen des unser Ere mit allen unsern Helf-
fern legen unre Gnaden, undt den unvern wol bewas-
ret haben. Gegeben unter meines Thymen von Hers-
mansgrüne Insigel, des wir ander mit gebrauchen.

Wisset Hochgeborner Forste, Herr Herzog
Wilhelm, Herzog zu Sachsen, Landgraue in Dorin-
gen undt Marggraue zu Myssen, das wir Gunther
Graue undt Here zu Mansfeld Synt sind Ern Apels
Bisthums zu Chamrod, wer es nu, das ir an synen
Gütern, wo dy gelegen weren, adder Namen hetten,
ichthes zuvor teydinge hettet, und wir uch darane in
einicherleye Schaden tetin, adder thun lissen, nu sich
der Schade machte worde; adder zuqweme, darzu
wolln wir uch von detwegen nicht antworten, und
wollen des unser Ere also met allin den, dy uns dazu
behülfür sind, adder werden, an uch bewart wolln ha-
ben. Gegeben am Freitage an der heiligen dreyer Kön-
nige Tage, der mynern Sal in denselben und vierzig-
sten Jare versigelt mit unsern Ingesigel.

Gerhard, Ephraim,

Ephraimi Gerhardi Phil. & I.U.D. Aulæ ac Regim. Saxo-Vinariens. Advoc.
Ordin. Tractatio iuridica De Iudicio Duellico vulgo, Vom Kampf- und Kolben-
Gerichte, Occasione art. LXIII. L. I. jur. prov. Saxon

Francof. ; Lipsiæ 1735

4 Diss. 5168#Beibd.29

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11029806-0

VD18 90017587